

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 1998-1999

23 april 1999

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

**– van de heer Marc Olivier en mevrouw Veerle Heeren c.s. –
betreffende de problematiek van personen met een auditieve handicap**

VERSLAG

**namens de Commissie voor Welzijn, Gezondheid en Gezin
uitgebracht door mevrouw Riet Van Cleuvenbergen**

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter : mevrouw Trees Merckx-Van Goey.

Vaste leden :

mevrouw Sonja Becq, de heer Jan Béghin, mevrouw Trees Merckx-Van Goey, de heren Marc Olivier, Bart Vandendriessche ;

mevrouw Yolande Avontroodt, mevrouw Patricia Ceysens, de heer Etienne De Groot ;

de heer Peter De Ridder, mevrouw Kathy Lindekens, de heer Guy Swennen ;

de heren Wilfried Aers, Felix Strackx ;

de heer Etienne Van Vaerenbergh ;

mevrouw Ria Van Den Heuvel.

Plaatsvervangers :

de heren Leo Cannaerts, Johan De Roo, mevrouw Veerle Heeren, mevrouw Kathleen Helsen,

mevrouw Riet Van Cleuvenbergen ;

de heer Jacques Devolder, mevrouw Marleen Vanderpoorten, mevrouw Sonja Van Lindt ;

de heren Fred Dielens, Johnny Goos, Jacky Maes ;

de heren Frank Creyelman, Karim Van Overmeire ;

de heer Herman Lauwers ;

de heer Jos Stassen.

Zie :

1280 (1998-1999)

– Nr. 1 : Voorstel van Resolutie

– Nrs. 2 en 3 : Amendementen

INHOUD

	Blz.
1. Inleidende uiteenzetting door mevrouw Veerle Heeren, indiener	4
2. Algemene bespreking	5
3. Bespreking van de tekst en stemming	6
4. Eindstemming	9
Tekst aangenomen door de Commissie	10
Bijlage : verslag van de hoorzitting	13

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Welzijn, Gezondheid en Gezin behandelde het voorstel van resolutie van de heer Marc Olivier en mevrouw Veerle Heeren betreffende de problematiek van personen met een auditieve handicap op 1 en 20 april 1999. In het kader van de behandeling werd een hoorzitting gehouden op 25 maart 1999 (zie bijlage).

1. Inleidende uiteenzetting door mevrouw Veerle Heeren, indiener

Uitgangspunt voor het voorstel van resolutie zijn de principes van het gelijkheidsbeleid. De aandacht van de indieners is uitgegaan naar de doelgroep van personen met een auditieve handicap wegens de specificiteit van hun problematiek. 7 percent van de bevolking zou te kampen hebben met een auditieve handicap. De indiener merkt op dat wetenschappelijk onderzoek noodzakelijk is om dat cijfer scherper te stellen. Bij de volgende volkstelling zou dat aspect bij de bevraging opgenomen kunnen worden.

Op de hoorzitting in de Commissie voor Welzijn, Gezondheid en Gezin op 25 maart is duidelijk gebleken dat een onderscheid gemaakt moet worden tussen enerzijds personen met een aangeboren doofheid of gehoorverlies (prelinguale doofheid) en anderzijds personen die slechthorend zijn of doof geworden zijn (postlinguale doofheid). Beide groepen hebben met eigen specifieke problemen te kampen en moeten dus vanuit een andere invalshoek benaderd worden.

In de toelichting bij het voorstel van resolutie worden drie items belicht :

1. de hulpmiddelen,
2. de tolkendienstverlening en
3. de begeleiding.

In het eerste deel wordt aangetoond dat het gebruik van bestaande hulpmiddelen geoptimaliseerd kan worden. De nazorg bv., na een periode van aanpassing aan hoorapparaten en andere hulpmiddelen, is van groot belang. De revalidatieperiode zou verlengd moeten worden. Het systeem van ringleiding (hulpmiddel dat de captatie voor personen met een gehoorapparaat vergemakkelijkt, dat overbodige storende geluiden uitschakelt) wordt nog te weinig toegepast. Het gebruik van gsm met ingebouwde fax en teksttelefoon moet meer aangemoedigd worden. Ondertiteling van TV-program-

ma's in eigen taal door de VRT zou deel kunnen uitmaken van een toekomstige beheersovereenkomst.

Wat de tolkendienstverlening betreft heeft het beleid de laatste jaren heel wat inspanningen geleverd. Dat heeft ertoe geleid dat de vraag groter werd dan het aanbod. Evaluatie is noodzakelijk voor verdere uitbreiding.

In het deel over de begeleiding komt het onderwijs bewust maar deels aanbod, zegt mevrouw Veerle Heeren. De problematiek van het dovenonderwijs is dermate complex dat een afzonderlijk voorstel van resolutie aangewezen is. Toch wensen de indieners te stipuleren dat kinderen met een auditieve handicap maximale ontplooiingskansen moeten krijgen in het buitengewone en het gewone onderwijs.

De indiener overloopt de vragen aan de Vlaamse regering. Een sensibiliseringscampagne moet worden opgezet om de bevolking en specifieke doelgroepen bewust te maken van de gevolgen van een auditieve handicap. In nieuwe overheidsgebouwen en voor het publiek toegankelijke gebouwen moet ringleiding verplicht worden. Er wordt gevraagd tegemoet te komen in de aankoop en het gebruik van een gsm met ingebouwde fax en teksttelefoon en een telefoonbemiddelingsdienst te ontwikkelen. In de beheersovereenkomst met de VRT moet ondertiteling van programma's of omzetting in gebarentaal gestipuleerd worden. De decreten op de erkenning van instellingen en verenigingen moeten herzien worden waardoor organisaties met een klein ledenaantal toch in aanmerking komen voor erkenning en subsidiëring. Er moet opdracht gegeven worden tot wetenschappelijk onderzoek van gehoorstoornissen. De indieners vragen ook het aantal door het Vlaams Fonds voor de Sociale Integratie van Personen met een Handicap (VFSIPH) te subsidiëren tolkuren te verhogen en het personeelsbestand van het centrale tolkenbureau uit te breiden. Verder is een dagopleiding noodzakelijk voor doventolken. GON-begeleiding (geïntegreerd onderwijs) voor slechthorende kinderen die deelnemen aan het gewoon onderwijs moet versterkt worden. Met de federale overheid moet overleg gestart worden over de criteria- en bedragbepaling van een aantal tegemoetkomingen aan personen met een auditieve handicap. De indieners vragen ook een commissie op te richten belast met het formuleren van voorstellen tot officiële erkenning van de gebarentaal. In Nederland bestaat reeds een dergelijke commissie. Mevrouw Heeren zegt voor het voorstel van resolutie inspiratie te hebben gehaald uit het rapport van die Nederlandse commis-

sie. Ten slotte wordt aan de regering gevraagd een voortgangsrapport aan het Vlaams Parlement voor te leggen.

2. Algemene bespreking

Alle fracties betuigen hun steun voor het voorliggende voorstel van resolutie.

Mevrouw Ria Van Den Heuvel onderstreept het belang van communicatie, ook voor personen met een auditieve handicap. Het lid is zelf al langer bezig met de dovenproblematiek. Zij verwijst naar haar voorstel van resolutie dat één bepaald aspect behandelde : de telefonische hulpverlening aan dove en slechthorende jongeren (zie Parl. St. VI. P. 1996-97, nr. 665/1-2). Kinderen en jongeren komen in voorliggend voorstel van resolutie niet expliciet aan bod. Belangrijk is echter dat de toegankelijkheid tot de hulpverlening in het algemeen welzijnswerk gegarandeerd wordt. Het lid verwijst naar een amendement dat zij mee indiende (zie verder). Het amendement heeft tot doel per provincie o.m. minstens één gespecialiseerd centrum algemeen welzijnswerk aan te duiden die gespecialiseerde hulpverlening kan bieden aan personen met een handicap.

Volgens het lid zijn sommige groepen van slechthorende en dove mensen voor het eerst samen rond de tafel gaan zitten naar aanleiding van de hoorzitting in de commissie. Zij verwachten dat het overleg voortgezet wordt. Het kan een opdracht zijn voor de minister van Welzijn om dat overleg te organiseren, meent het lid. Belangrijk is ook dat hun zelforganisaties ondersteund worden.

De heer Felix Strackx meent dat preventie van gehoorstoornissen ook in het voorstel van resolutie moet worden opgenomen. Regelmatige en aanhoudende overschrijding van een bepaalde geluidsgrenswaarde houdt risico's in voor gehoorbeschadiging. De geluidsterkte in ontspanningsruimten voor de jeugd is een Vlaamse bevoegdheid en valt onder de regelgeving van Vlarem II. Het lid betreurt dat de Vlaamse regering de geluidsbegrenzing nu overlaat aan de plaatselijke overheden.

Mevrouw Ria Van Den Heuvel beaamt dat het belangrijk is de bevolking attent te maken op de gevaren van geluidsoverlast. Volgens deskundigen zouden gehoorproblemen overigens een van de belangrijkste gezondheidsproblemen worden in de toekomst. Het lid vindt die bekommernis echter voldoende terug in punt 1° van de vragen aan de

regering. De heer Felix Strackx vindt van niet : in 1° gaat het alleen om bewustmaking over de gevolgen van een auditieve handicap, terwijl de risico's op gehoorbeschadiging uitgesloten moeten worden. De heer Luc Martens, Vlaams minister van Cultuur, Gezin en Welzijn, meent dat risico op gehoorbeschadiging een kwaal van deze tijd is. Hij wil de bezorgdheid van het lid meenemen.

Verder wijst de heer Felix Strackx erop dat verschillende punten in het voorstel van resolutie onder de bevoegdheid van het VFSIPH vallen. Hij is de mening toegedaan dat het VFSIPH het voortouw moet nemen en de coördinatie op zich moet nemen.

Mevrouw Riet Van Cleuvenbergen, verslaggever, merkt op dat alle fracties in het verleden al aandacht besteed hebben aan de problematiek van personen met een auditieve handicap. Een belangrijk resultaat van die aandacht is de Vlaamse infofoon waar rekening gehouden wordt met die doelgroep. Voor de uitvoering van de resolutie blijven toch een aantal knelpunten bestaan, zegt de spreker. Een eerste knelpunt betreft de VIPA-reglementering. Er wordt volgens het lid niet streng genoeg controle uitgeoefend op de toegankelijkheid van gebouwen. In een volgende zittingsperiode moet dat aspect in het VIPA-decreet ingeschreven worden. Wegens de kosten die de toegankelijkheid met zich mee brengt, moet een budget voorbehouden worden waaruit welzijnsvoorzieningen voor bepaalde gebouwen kunnen putten.

In het licht van de veranderingen die op til zijn inzake de arbeidstrajectbegeleiding vraagt het lid ook bij het bevorderen van de toegang tot de arbeidsmarkt specifieke aandacht aan deze doelgroep te besteden.

In punt 11° wordt overleg gevraagd met de federale overheid over de criteria- en bedragbepaling van een aantal tegemoetkomingen. Mevrouw Riet Van Cleuvenbergen is de mening toegedaan dat Vlaanderen het initiatief moet nemen om het overleg met de federale overheid te veralgemenen en open te trekken naar de toegankelijkheid van de federale dienstverlening voor personen met een auditieve handicap. Vlaanderen heeft op dat vlak veel meer knowhow.

Mevrouw Kathy Lindekens meent dat een sensibiliseringscampagne zoals vermeld in punt 1° van de vragen aan de regering onvoldoende is. Iedereen zou enkele basisbegrippen van de doventaal moeten leren. In een brief aan de voorzitter van de commissie heeft de VRT laten weten geen bezwaar

te hebben tegen punt 5° van de vragen aan de regering (ondertiteling TV-programma's), als de regering ook de nodige bijkomende middelen uittrekt. Het is belangrijk te weten hoeveel bijkomende middelen de VRT daarvoor denkt nodig te hebben. Dat punt moet aan bod komen in de Commissie voor Mediabeleid. In ieder geval kan de regering moeilijk eenzijdig de beheersovereenkomst wijzigingen. Mevrouw Patricia Ceysens wil ook met meer kennis van zaken kunnen oordelen over dit aspect.

Ten slotte onderstreept mevrouw Kathy Lindekens het belang voor kinderen met een auditieve handicap om aan het gewoon onderwijs te kunnen deelnemen. Dat heeft zowel een emancipatorisch effect voor de het kind met een auditieve handicap als een sensibiliserend effect voor de maatschappij.

De heer Luc Martens, Vlaams minister van Cultuur, Gezin en Welzijn, heeft alle lof voor het voorstel van resolutie als initiatief ten aanzien van een weinig zichtbare en verwaarloosde groep van personen met een handicap. Toch wenst hij enkele opmerkingen bij het voorstel te formuleren. Zoals het voorstel nu voorligt is het louter een opsomming van maatregelen. De minister wil dus pleiten voor meer samenhang in het voorstel. Het VFSIPH is de eerste verantwoordelijke voor de coördinatie van het beleid ten aanzien van personen met een handicap, ook in het overleg met andere overheden. Het VFSIPH moet in die zin meer vooropstaan in het voorstel. Er moet gepleit worden voor een coherent actieplan, een globaal kader, waarin de in het voorstel opgesomde elementen vervat zitten. De minister is ook van oordeel dat de budgettaire consequenties onder ogen gezien moeten worden. De kostprijs van de gevraagde maatregelen moet berekend worden.

De minister is voorstander van inspraak en betrokkenheid, maar hij is er geen voorstander van om telkens specifieke kanalen op te zetten voor specifieke doelgroepen. De Gezins- en Welzijnsraad (GWR) is het forum om betrokkenheid te realiseren, via hoorzittingen, overleg. Door parallelle circuits op te zetten wordt de samenhang, die beoogd werd via de GWR, ongedaan gemaakt. Aan de GWR kan specifieke aandacht gevraagd worden voor die doelgroepen.

3. Bespreking van de tekst en stemming

– De heer Etienne Van Vaerenbergh heeft een amendement ingediend dat ertoe strekt bij de eer-

ste streep, 1° te vervangen door wat volgt : "1° artikel 13 van de geconsolideerde versie van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap, zoals ingevoegd door het Verdrag van Amsterdam ;" (1280/2). Het is een accuratere formulering van het bepaalde in 1°.

Het amendement wordt unaniem aangenomen met 10 stemmen.

– De heer Etienne Van Vaerenbergh heeft tevens een amendement ingediend dat ertoe strekt bij de tweede streep een 13°bis in te voegen, dat luidt als volgt : "13°bis dat de doventolken onderbetaald worden in vergelijking met de ons omringende landen en dat er hierdoor een groot gebrek is aan beschikbare en bekwame professionele doventolken ;" (1280/2). Het betreft een opmerking die op de hoorzitting geformuleerd werd.

Mevrouw Patricia Ceysens vindt het niet opportuun dit op te nemen : er werden nog tal van andere zinvolle opmerkingen geformuleerd op de hoorzitting.

Het amendement wordt aangenomen met 9 stemmen bij 1 onthouding.

– Op de hoorzitting bleek ook dat personen met een auditieve handicap vaak als laatste of niet geïnformeerd worden over middelen en technologieën die hen kunnen helpen, vervolgt mevrouw Ria Van Den Heuvel. Het lid heeft daarom samen met mevrouw Veele Heeren een amendement ingediend dat ertoe strekt aan de derde streep, 1° de volgende zinsnede toe te voegen : "en het opzetten van een informatiecampagne over de middelen en technologieën die ter beschikking zijn van personen met een auditieve handicap" (1280/2).

De heer Felix Strackx wil aan punt 1° toevoegen dat de bevolking ook bewust gemaakt moet worden van "de oorzaken" van een auditieve handicap, naast "de gevolgen".

Het amendement wordt unaniem aangenomen met 10 stemmen.

Bij 2° vraagt de heer Felix Strackx of de verplichting in verband met de ringleidingen voor alle gebouwen geldt die publiek toegankelijk zijn, dus ook voor restaurants, winkels enzovoort. Dit is nogal verregaand. De heer Marc Olivier bevestigt dat de verplichting voor alle publiek toegankelijke gebouwen geldt. De kostprijs is echter beperkt. Wie a zegt moet b zeggen.

Mevrouw Riet Van Cleuvenbergen wil er wel op wijzen dat de in het voorstel aangereikte maatregelen niet voor alle groepen van personen met een auditieve handicap een oplossing zijn. Voor zwaar doven is ringleiding bv. geen oplossing. Mevrouw Veerle Heeren brengt daar tegen in dat de groep personen met een hoorapparaat veel groter is dan de groep doven.

Bij punt 3° (tegemoetkoming in aankoop en gebruik van gsm met ingebouwde fax en teksttelefoon) merkt mevrouw Patricia Ceysens op dat die vraag beter gericht kan worden aan het VFSIPH.

Bij punt 4° deelt de minister mee dat over de telefoonbemiddelingsdienst gesprekken aan de gang zijn tussen het VFSIPH, Telenet Vlaanderen, Lernout & Hauspie, en Belgacom. Telenet heeft voorlopig afgehaakt omdat men in de huidige stand van zaken nog geen toegankelijkheid van het net kan garanderen over heel Vlaanderen. De heer Etienne Van Vaerenbergh merkt op dat op federaal vlak gestreefd wordt naar één universele dienstverlening, één operator waarop men kan aansluiten, zoniet wordt de operatie te duur. Mevrouw Trees Merckx-Van Goey en mevrouw Patricia Ceysens menen toch dat Telenet Vlaanderen aangemoedigd moet worden daarin een opdracht op te nemen.

Bij 5° pleit mevrouw Riet Van Cleuvenbergen voor een meer systematisch gebruik van gebarentaal bij uitzendingen van de VRT. Vanwege een gebrekkige scholing kunnen veel slechthorenden de ondertiteling nauwelijks volgen. Daarom komt gebarentaal goed van pas. In een eerste fase moeten vooral de informatieve programma's begeleid worden door gebarentaal. Spreker stelt voor om de tekst in deze zin aan te passen. Mevrouw Kathy Lindekens pleit voor het behoud van de tekst. Het lid benadrukt dat de mediacommissie eerst een uitspraak moet doen over eventuele financiële middelen voor de VRT die daar tegenover staan. De heer Marc Olivier erkent dat ondertiteling goedkoper is dan gebarentaal. Ondertiteling kost ook geld, maar het lid meent dat de kosten gedrukt kunnen worden door de autocue te gebruiken voor de ondertiteling. Mevrouw Kathy Lindekens antwoordt dat voor de autocue een heel andere techniek wordt gebruikt. Het lid blijft erbij dat de ondertiteling nogal wat geld kost.

De voorzitter stelt voor om bij technische correctie in 5° op de vijfde regel het woord "of" te schrappen. Dat komt de leesbaarheid ten goede. De voorzitter concludeert verder dat uit dit verslag blijkt wat onder "waar nodig" verstaan moet worden : de

gebarentaal moet vooral aangewend worden voor informatieve programma's.

– De heer Etienne Van Vaerenbergh heeft een amendement ingediend dat ertoe strekt aan de derde streep, 5°, een tweede lid toe te voegen, dat luidt als volgt : "het opnemen van een clausule in vergunningen van Vlaamse commerciële omroepen waarbij zij zich ertoe verbinden minstens het hoofdjournaal en minstens 30 percent van alle Nederlandstalige feuilletons en praatprogramma's te ondertitelen ;" (1280/2).

Mevrouw Patricia Ceysens is van oordeel dat dit moeilijk kan worden opgelegd aan de commerciële omroepen. In ieder geval zullen zij daarvoor door de overheid gefinancierd moeten worden. Men kan dit moeilijk opleggen als erkenningsvoorwaarde. Volgens de heer Etienne Van Vaerenbergh is het wel in het buitenland mogelijk. Mevrouw Riet Van Cleuvenbergen meent dat de regering moet uitmaken wat haalbaar is en wat niet, en prioriteiten moet stellen.

Het amendement wordt aangenomen met 7 stemmen bij 3 onthoudingen.

De minister maakt de commissie erop attent dat verder nagedacht moet worden over de formulering van punt 6° over de herziening van de decreten op de erkenning van instellingen en verenigingen. Fevlado (Federatie Vlaamse Doven en Slechthorenden) wil bv. een specifieke sportfederatie voor personen met een auditieve handicap. In het licht van de integratie moet men weten hoever men wil meegaan in het oprichten van categoriale verenigingen. De minister vraagt dus enige bezinzaamheid omtrent dit punt.

Mevrouw Riet Van Cleuvenbergen brengt daar tegen in dat hun vraag voortkomt uit het feit dat voor het decreet de doelgroep alleen de doven zijn, maar dat heel wat uren gepresteerd worden voor niet-doven om bv. de gebarentaal te leren. Dat geeft een spanning. De minister ontkent dat niet. Zij moeten voor dit decreet een 40-tal afdelingen hebben. Er moeten inderdaad meer mogelijkheden geboden worden in dat opzicht. Men mag echter niet de indruk wekken dat de deur opengezet wordt voor allerlei categoriale initiatieven.

– Bij de derde streep 9° heeft de heer Etienne Van Vaerenbergh een amendement ingediend dat ertoe strekt toe te voegen wat volgt : "en in de toekomst het bevorderen van de samenwerking tussen en eventueel de integratie van de dagopleiding voor doventolken in de reguliere dagopleidingen voor

vertalers/tolken teneinde de opleiding van gebarentaaltolken kwalitatief te verbeteren ;" (1280/2).

Mevrouw Ria Van Den Heuvel wijst op het probleem dat de gebarentaal reeds verschilt in Vlaanderen en Nederland. Er moet onderzocht worden hoe de gebarentalen geüniformiseerd kunnen worden. De dovengemeenschap zelf heeft daar een belangrijke rol in te spelen. Mevrouw Trees Merckx-Van Goey verwijst in dat verband naar punt 12° dat vraagt een commissie op te richten die voorstellen formuleert tot officiële erkenning van de gebarentaal. De heer Etienne Van Vaerenbergh merkt op dat de Nederlandse Taalunie zich reeds over die problematiek gebogen heeft. Men heeft er alle belang bij tot één gebarentaal te komen. Mevrouw Trees Merckx-Van Goey concludeert dat de zorg om uniformisering het best bij punt 12° gevoegd wordt.

– Mevrouw Veerle Heeren en de heer Marc Olivier hebben een subamendement ingediend op het amendement van de heer Van Vaerenbergh, dat ertoe strekt in de voorgestelde tekst de woorden "tussen en eventueel de integratie van de dagopleiding voor doventolken in de reguliere dagopleidingen voor vertalers/tolken" te schrappen (1280/3). De heer Olivier verduidelijkt dat de bestaande tekst van de resolutie in 9° reeds in de oprichting van een dagopleiding voor doventolken voorziet. Dit onderdeel wordt daarom uit het amendement geschrapt om dubbel gebruik te vermijden. Het accent ligt nu op de samenwerking en de kwaliteit van de opleidingen. Dit was niet opgenomen in de oorspronkelijke tekst.

Het subamendement wordt aangenomen met 8 stemmen bij 2 onthoudingen. Het aldus geamendeerde amendement wordt unaniem aangenomen met 10 stemmen.

– De heer Etienne Van Vaerenbergh heeft een amendement ingediend dat ertoe strekt bij de derde streep, 10°, op de tweede regel, na het woord "slechthorende" de woorden "en dove" in te voegen (1280/2). Het betreft een vervollediging. Mevrouw Riet Van Cleuvenbergen vraagt of GON-begeleiding ook van toepassing is voor dove personen. Mevrouw Veerle Heeren antwoordt bevestigend.

Het amendement wordt unaniem aangenomen met 10 stemmen.

– Mevrouw Veerle Heeren en de heer Marc Olivier hebben een amendement ingediend dat ertoe strekt bij de derde streep, een 10°bis in te voegen,

dat luidt als volgt : "10°bis het verhogen van de studiekansen en de kwaliteit van het onderwijs aan dove en slechthorende kinderen door het gebruik van de gebarentaal als lesmethode in het dovenonderwijs te aanvaarden ;" (1280/3). Tijdens de hoorzitting is gebleken dat de kwaliteit en het niveau van het onderwijs voor dove en slechthorende kinderen voor verbetering vatbaar is. Het gebruik van gebarentaal kan daartoe bijdragen, zeggen de indieners.

Het amendement wordt unaniem aangenomen met 10 stemmen.

– Mevrouw Veerle Heeren, de heer Marc Olivier, mevrouw Trees Merckx-Van Goey en mevrouw Ria Van Den Heuvel hebben een amendement ingediend dat er eveneens toe strekt bij de derde streep een 10°bis in te voegen, dat luidt als volgt : "10°bis het aanduiden per provincie van minstens één gespecialiseerd centrum algemeen welzijnswerk en minstens één gespecialiseerd centrum voor geestelijke gezondheidszorg die aan personen met een auditieve handicap aangepaste hulpverlening kunnen bieden ;" (1280/2). De indieners van het amendement zijn van oordeel dat het aspect hulpverlening te weinig aan bod komt in de resolutie. Daarom wordt een punt toegevoegd waardoor ook de toegankelijkheid van de hulpverlening als aandachtspunt wordt opgenomen.

Het amendement wordt unaniem aangenomen met 10 stemmen.

– Mevrouw Veerle Heeren, mevrouw Trees Merckx-Van Goey en mevrouw Riet Van Cleuvenbergen hebben een amendement ingediend dat ertoe strekt bij de derde streep, 11°, op de tweede regel, na het woord "overheid" de woorden "over de toegankelijkheid van federale dienst- en hulpverlening en" in te voegen (1280/2). Dit amendement voegt een aspect toe waarover overleg met de federale overheid zou moeten plaatsvinden.

Het amendement wordt unaniem aangenomen met 10 stemmen.

Bij punt 12° vraagt mevrouw Ria Van Den Heuvel binnen welke structuur de commissie opgericht moet worden. Mevrouw Veerle Heeren antwoordt dat naar analogie met het Nederlandse voorbeeld de commissie het best binnen de administratie opgericht wordt. Mevrouw Trees Merckx-Van Goey veronderstelt dat de commissie veeleer binnen de administratie van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap thuishoort dan binnen het VFSIPH. De minister antwoordt dat eerst moet worden on-

derzocht welke overheid bevoegd is voor de officiële erkenning van een taal. De voorbereiding ervan is toch een andere kwestie, meent mevrouw Trees Merckx-Van Goey. Volgens mevrouw Patricia Ceysens zal de commissie in eerste instantie de belangrijke taak hebben de verschillende gebarentalen te uniformiseren. De erkenning is dan een volgende stap. De minister zegt dat het een zeer complexe materie betreft. Er zou toch enige uniformiteit bestaan, te vergelijken met die tussen een standaardtaal en haar dialecten.

– Mevrouw Veerle Heeren en de heer Marc Olivier hebben een amendement ingediend dat ertoe strekt bij de derde streep, 12°, op de derde regel, na het woord "erkenning" de woorden "en de uniformisering" in te voegen (1280/3). Een tweede amendement van dezelfde indieners strekt ertoe aan de derde streep, 12°, de woorden "en hiertoe het nodige wetenschappelijk onderzoek op taalkundig, pedagogisch of sociaal vlak uit te voeren" toe te voegen (ibid.). Het bestaan van verschillende gebarentalen bemoeilijkt vaak de communicatie en dit heeft gevolgen in verschillende beleidsdomeinen (onderwijs, technologische ontwikkelingen,...). Niet alleen de erkenning, maar ook de uniformisering van de gebarentaal is daarom een fundamentele vooruitgang voor doven en slechthorenden.

Beide amendementen worden unaniem aangenomen met 10 stemmen.

– Verder hebben de indieners ook een amendement ingediend dat ertoe strekt bij de derde streep, een 12°bis in te voegen, dat luidt als volgt : "12°bis binnen de bestaande ombudsdiensten de nodige maatregelen treffen om de toegankelijkheid voor doven en slechthorenden te waarborgen ;" (1280/3). Dit amendement spreekt voor zich.

Het amendement wordt unaniem aangenomen met 10 stemmen.

Minister Luc Martens vraagt bij punt 13° dat het voortgangsrapport niet halfjaarlijks opgemaakt moet worden. Verschillende leden steunen die vraag.

– Mevrouw Veerle Heeren en de heer Marc Olivier dienen een amendement in dat ertoe strekt het woord "halfjaarlijks" te vervangen door het woord "jaarlijks" (1280/3).

Het amendement wordt unaniem aangenomen met 10 stemmen.

Ten slotte wijst mevrouw Trees Merckx-Van Goey op de vraag die op de hoorzitting tot uiting kwam om zicht te krijgen op de verschillende overlegmomenten (informeel en structureel). De voorzitter vraagt de minister of daarvan een inventaris bestaat. Dat is noodzakelijk opdat alle betrokkenen volwaardig kunnen deelnemen aan het overleg. Mevrouw Ria Van Den Heuvel ondersteunt de idee om een dergelijke inventaris op te maken.

4. Eindstemming

Het voorstel van resolutie, zoals geamendeerd, wordt unaniem aangenomen met 10 stemmen.

De verslaggever,

Riet VAN
CLEUVENBERGEN

De voorzitter,

Trees MERCKX-
VAN GOEY

TEKST AANGENOMEN DOOR DE COMMISSIE

Het Vlaams Parlement,

– gelet op

- 1° artikel 13 van de geconsolideerde versie van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap, zoals ingevoegd door het Verdrag van Amsterdam ;
- 2° de Standaardregels van de Verenigde Naties (resolutie 48/96 dd. 4 maart 1994) ;
- 3° de resolutie van de Europese Ministerraad van Sociale Zaken van 20 november 1996 betreffende gelijke kansen voor gehandicapten en van 13 december 1996 over de rechten van gehandicapte personen ;

– overwegende

- 1° dat de beleidsbrief van de Vlaamse regering "Gelijke kansenbeleid. Gelijke kansen in Vlaanderen Langzaam ? Maar zeker ! Beleidsprioriteiten 1998-1999" gelijke kansen voor iedere burger waarborgt door het voeren van een gestructureerd en geïntegreerd beleid en dat het beleid zich onder meer richt op het bevorderen van gelijke kansen voor die door hun afkomst, seksuele geaardheid of handicap af te rekenen hebben met een feitelijke discriminatie en met onvoldoende gelijke persoonlijke maatschappelijke kansen ;
- 2° dat de problematiek van personen met een auditieve handicap een reëel, maar zwaar onderschat probleem is ;
- 3° dat in Vlaanderen honderdduizenden mensen in min of meerdere mate met deze handicap geconfronteerd worden en dat dat aantal in relatieve cijfers nog steeds toeneemt ;
- 4° dat er ondanks de reeds geleverde inspanningen een aantal fundamentele klachten vast te stellen zijn ;
- 5° dat personen met een auditieve handicap geconfronteerd worden met communicatieproblemen, onder meer aan loketten en in culturele centra, en dat gewone telefoons, openbare telefoontoestellen en praatpalen niet door personen met een auditieve handicap gebruikt kunnen worden en dat een

aanpassing van die infrastructuur veel geld kost ;

- 6° dat de vormingsorganisaties, die zich richten tot personen met een auditieve handicap en de personen, die ermee omgaan, binnen de bepalingen van de decreten op de erkenning van Instellingen en Verenigingen, geen recht hebben op subsidies daar zij zich richten op een te kleine doelgroep ;
- 7° dat er behoefte is aan meer wetenschappelijk onderzoek ;
- 8° dat de beoordelingscriteria voor de toekenning van een financiële tegemoetkoming door het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap in een aantal gevallen niet aangepast zijn aan de functionele beperkingen, veroorzaakt door die handicap ;
- 9° dat de vraag naar tolkendienstverlening in Vlaanderen nog steeds toeneemt en de werkingsmiddelen daarvoor ontoereikend geworden zijn ;
- 10° dat de in het Besluit van de Vlaamse regering van 20 juli 1994 vastgelegde, subsidiëring van de tolkuren in arbeidssituaties maar 10 % bedraagt van de totale arbeidstijd en dat dat voor een aantal beroepen onvoldoende is ;
- 11° dat de huidige tolkenopleiding onvoldoende tegemoet komt aan de omzetting van gesproken taal in gebarentaal, en van gebarentaal in gesproken taal, en dat er op dit ogenblik weinig of geen aandacht is voor de opleiding van schrijftolken ;
- 12° dat de tolken vanuit het tolkenbureau in het onderwijs nu experimenteel zijn, en de GON-begeleiding voor slechthorende kinderen door een leerkracht van de dichtstbijgelegen type 7-school in een aantal gevallen ontoereikend is in tijd ;
- 13° dat de tegemoetkomingen aan personen met een auditieve handicap zowel een federale als een gemeenschapsmaterie zijn ;
- 14° dat de doventolken onderbetaald worden in vergelijking met de ons omringende landen en dat er hierdoor een groot gebrek is aan beschikbare en bekwame professionele doventolken ;

- 15° dat de telefoonbemiddeling, in tegenstelling met andere landen, in Vlaanderen onbestaande is ;
- vraagt aan de Vlaamse regering de volgende initiatieven te nemen en daarvoor de nodige middelen uit te trekken :
- 1° het opzetten van een sensibiliseringscampagne om de bevolking in het algemeen en specifieke doelgroepen in het bijzonder, bewust te maken van de gevolgen van een auditieve handicap voor de betrokken personen en het opzetten van een informatiecampagne over de middelen en technologieën die ter beschikking zijn van personen met een auditieve handicap ;
 - 2° het verplicht voorschrijven van de uitrusting van een ruimte met ringleiding in nieuwe overheidsgebouwen en in nieuwe, voor het publiek toegankelijke, gebouwen ;
 - 3° het tegemoet komen in de aankoop en het gebruik van een gsm met ingebouwde fax en teksttelefoon ;
 - 4° het ontwikkelen van een telefoonbemiddeldingsdienst en het ondersteunen van de ontwikkeling van een systeem, waarmee personen met een auditieve handicap rechtstreeks de noodnummers kunnen opbellen ;
 - 5° het opnemen van de bepaling in de beheersovereenkomst met de VRT, dat alle Nederlandstalige tv-programma's in het Nederlands ondertiteld moeten worden en dat, waar nodig, een omzetting in de gebarentaal gebeurt ;
- het opnemen van een clause in vergunningen van Vlaamse commerciële omroepen waarbij zij zich ertoe verbinden minstens het hoofdjournaal en minstens 30 procent van alle Nederlandstalige feuilletons en praatprogramma's te ondertitelen ;
- 6° het herzien van de decreten op de erkenning van Instellingen en Verenigingen, waardoor ook vormingsorganisaties die zich toeleggen op kleine doelgroepen, in aanmerking komen voor subsidiëring ;
 - 7° het geven van een opdracht voor wetenschappelijk onderzoek van gehoorstoornissen in het algemeen en naar de uitwerking van criteria ter beoordeling van het globale
- handicappend effect van de gehoorstoornis in het bijzonder ;
- 8° het verhogen van het maximumaantal door het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap (VFSIPH) te subsidiëren tolkuren en van de werkmiddelen en het personeelsbestand van het coördinerend centrale tolkenbureau in verhouding tot de reële behoeften ; het aanpassen van het Besluit van de Vlaamse regering van 20 juli 1994 waarin het percentage van de, in arbeidssituaties nodige en door het VFSIPH terugbetaalde, tolkuren ingevuld kan worden in verhouding tot de reële behoeften, en het optrekken van de toltarieven tot het niveau van de ons omringende landen zodat de hulp van een tolk gratis wordt voor de persoon met een auditieve handicap ;
 - 9° het opstarten van een dagopleiding voor dovertolken met aandacht voor de recentste evoluties en behoeften in het tolkgebeuren, zowel voor de gebaren- als voor de schrifttolken en in de toekomst, het bevorderen van de samenwerking teneinde de opleiding van gebarentaaltolken kwalitatief te verbeteren ;
 - 10° het versterken van de GON-begeleiding waar slechthorende en dove kinderen deelnemen aan het gewoon onderwijs, en het omzetten in een regelgeving van experimenten met schrijf- en gebarentolken bij personen met een auditieve handicap in het regulier onderwijs ;
 - 11° het verhogen van de studiekansen en de kwaliteit van het onderwijs aan dove en slechthorende kinderen door het gebruik van de gebarentaal als lesmethode in het dovenonderwijs te aanvaarden ;
 - 12° het aanduiden per provincie van minstens één gespecialiseerd centrum algemeen welzijnswerk en minstens één gespecialiseerd centrum voor geestelijke gezondheidszorg die aan personen met een auditieve handicap aangepaste hulpverlening kunnen bieden ;
 - 13° het opzetten van een overleg met de federale overheid over de toegankelijkheid van federale dienst- en hulpverlening en over de criteria- en bedragbepaling van een aantal tegemoetkomingen aan personen met

een auditieve handicap, zoals onder meer de RIZIV-tegemoetkoming bij de aankoop van een hoorapparaat en de daaraan verbonden kosten, en de RIZIV-tegemoetkoming bij de concrete invulling van het revalidatiepakket ;

- 14° het oprichten van een commissie belast met het formuleren van voorstellen tot officiële erkenning en de uniformisering van de gebarentaal als taal in Vlaanderen en hiertoe het nodige wetenschappelijk onderzoek op taalkundig, pedagogisch of sociaal vlak uit te voeren ;
 - 15° binnen de bestaande ombudsdiensten de nodige maatregelen treffen om de toegankelijkheid voor doven en slechthorenden te waarborgen ;
 - 16° jaarlijks een voortgangsrapport voor te leggen aan het Vlaams Parlement.
-

BIJLAGE
VERSLAG VAN DE HOORZITTING

Inhoud

1.1	Uiteenzetting door de heer Renaat Van Hende, The European Union of the Deaf	15
1.2	Bespreking	17
2.1	Uiteenzetting door de heer Filip Verstraete, voorzitter Federatie Vlaamse Doven en Slechthorenden (Fevlado) en de heer André Lathouwers, secretaris Fevlado	18
2.2	Bespreking	22
3.1	Uiteenzetting door de heer Johan Thys, FLV (Flanders Language Valley Stichting) vzw Ter Waerde	25
3.2	Bespreking	26
4.1	Uiteenzetting door de heer Dirk De Witte, vzw CAB (Vlaamse Doventolkendiensten)	27
4.2	Bespreking	29
5.1	Uiteenzetting door de heer Laurent Bursens, administrateur-generaal VFSIPH	31
5.2	Bespreking	33
6.1	Uiteenzetting door mevrouw Helene Witters en de heer Herbert Callewaert, Overlegcomité OPDOSS (Optimale Participatie van Dove en Slechthorende kinderen en volwassenen in de Samenleving)	35
6.2	Bespreking	38
7.1	Uiteenzetting door de heer Leo De Raeve, KIDS (Koninklijk Instituut voor Doven en Spraakgestoorden)	39
7.2	Bespreking	40
8.1	Uiteenzetting door de heer Ronny Van Landuyt, ODOK (Ouders van Dove Kinderen)	42
8.2	Bespreking	43

De Commissie voor Welzijn, Gezondheid en Gezin hield in het kader van de bespreking van het voorstel van resolutie betreffende de problematiek van personen met een auditieve handicap een hoorzitting op donderdag 25 maart 1999.

1.1 Uiteenzetting door de heer Renaat Van Hende, The European Union of the Deaf

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Wij houden vandaag een hoorzitting in het kader van het voorstel van resolutie betreffende de problematiek van personen met een auditieve handicap. De heer Van Hende van de European Union of the Deaf heeft het woord.

De heer Renaat Van Hende : Ik vervang Helga Stevens als afgevaardigde van de EUD. Ik ben de indieners dankbaar voor hun uitnodiging. We zijn blij dat we hier zelf aanwezig kunnen zijn. Wegens tijdsgebrek zal ik niet dieper ingaan op de diverse punten van dit voorstel van resolutie. Wel zal ik het Europese kader terzake en de ontwikkelingen daarbinnen schetsen.

In 1996-1997 heeft de EU een subsidie van 500.000 ecu verleend aan de EUD om de situatie op Europees vlak van gebarentaal en de status van dove mensen en hun taal te onderzoeken. Ik wil ingaan op een aantal punten van dit voorstel van resolutie, namelijk degene die betrekking hebben op dit Europese project. We waren zeer verbaasd over sommige resultaten van dit project, onder meer het feit dat buitenstaanders vaak meer op de hoogte zijn van de gebarentaal en de dovengemeenschap dan de dove mensen zelf.

Een voorbeeld : buitenstaanders zijn grotere gebruikers en frequentere eigenaars van gebarenwoordenboeken dan doven. Naar analogie met andere talen zou men kunnen veronderstellen dat sprekers van de minderheidstaal vaker woordenboeken van de meerderheidstaal gebruiken. In dit geval blijkt dit de omgekeerde wereld te zijn. Horende mensen gebruiken eerder gebarenwoordenboeken van de minderheidstaal. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat er heel wat horende onderzoekers zijn van gebarentaal. De verslagen die zij publiceren zijn voor doven te moeilijk. Ze kunnen deze teksten niet doornemen om inzicht te krijgen in hun eigen situatie. De dovengemeenschap heeft dus te weinig feedback van de onderzoeken die gebeuren naar hun taal en status. Hoewel er steeds meer dove linguïsten en onderzoekers actief zijn, blijft hun aantal beperkt. Ze hebben weinig invloed op de dovengemeenschap.

Het is ook niet eenvoudig om deze situatie te verbeteren, hoewel dit een noodzaak is. Anders blijven doven altijd afhankelijk van goedbedoelende, horende mensen. Deze vicieuze cirkel moet worden doorbroken.

De resultaten van dit onderzoeksproject vertonen een duidelijke noord-zuidverdeling. De situatie in het noorden is in het algemeen veel beter dan in het zuiden. In het noorden wordt gebarentaal vaker erkend als minderheidstaal. In Finland is ze opgenomen in de grondwet. De Finse gebarentaal is gelijkgesteld aan het Sami, de taal van de Lappen. Bovendien wordt de gebarentaal niet beschouwd als iets dat exclusief voor doven is bestemd. Men spreekt er niet van doven, maar van gebarentaalgebruikers. Deze groep omvat niet enkel doven, maar ook horende kinderen van dove ouders, doventolken en alle andere horende mensen die gebarentaal kennen en gebruiken. In Zweden, Denemarken en Frankrijk hebben dove kinderen recht

op tweetalig onderwijs.

De tolkenvoorzieningen zijn in de noordelijke landen veel meer uitgebreid dan in de zuidelijke. Ook in Nederland en Engeland zijn deze voorzieningen vrij goed uitgebouwd. In veel landen, zoals in België, zijn ze eerder fragmentarisch en onderhevig aan besluiten van deelregeringen. Deze losse stukjes vormen geen sterke visie. De Vlaamse regering heeft wel beslist dat doven recht hebben op tolken in de arbeids- en privé-sfeer. Dit vertaalt zich in een subsidie vanuit het Vlaams Fonds voor de Sociale Integratie van Personen met een Handicap. Ook hier staat niet vermeld dat dove kinderen tolken nodig hebben om zich te kunnen integreren in het reguliere onderwijs.

Op 8 mei 1998 heeft de dovengemeenschap een betoging gehouden om de nood voor tolken in het onderwijs aan te klagen. Dit heeft resultaat gehad. Men heeft als gevolg hiervan parlementaire vragen gesteld aan de minister van Onderwijs.

In Nederland werd een commissie opgericht die de consequenties van de erkenning van gebarentaal onderzoekt. In 1997 heeft dit geleid tot het rapport 'Meer dan een gebaar', waarin 66 aanbevelingen werden uitgeschreven. Dit is ook voor Vlamingen interessante lectuur. Indien Nederland werkelijk zou overgaan tot de erkenning van gebarentaal, zou dit heel wat consequenties hebben.

De vorm van erkenning die gebarentaal in andere landen krijgt, heeft positieve gevolgen. In het gewone onderwijs kunnen tolken worden ingeschakeld. De overheid verspreidt videocassettes voor doven met informatie over allerlei aangelegenheden. Er zijn voor dove mensen speciale televisieprogramma's. In openbare plaatsen zijn er aangepaste telefoons.

Al deze zaken zijn niet het gevolg van een erkenning van gebarentaal, maar van een visie op doven in de maatschappij. Uit het rapport blijkt dat gebarentaal hét instrument voor dove mensen is om zich als volwaardige, mondige burgers in de samenleving te integreren.

Het thema van de EUD-conferentie in september 1997 was een volwaardig burgerschap via gebarentaal. Gebarentaal is immers een volwaardige taal. Dat is al langer bewezen. Dove mensen zijn immers ook mensen. Toegang en communicatie zijn een basisrecht.

Van de overheid verwachten we de erkenning van de gebarentaal. Waarom is dat nog niet gebeurd? Bovendien willen we dat gebarentaal binnen verschillende beleidsdomeinen wordt gebruikt. We willen ook tolken in het onderwijs en informatiediensten voor doven en horenden.

Ook de dove Vlaamse burger wil meebouwen aan Vlaanderen 2002. Voor meer informatie over het Europees gebarenproject, het rapport van de universiteit van Bristol of de samenvatting ervan door de EUD, kunt u terecht bij de EUD. Deze tekst werd geschreven door Helga Stevens, afgevaardigde van de EUD.

1.2. Bespreking

De heer Marc Olivier : Naar aanleiding van de conferentie van de EUD van mei 1997 werden 66 aanbevelingen geformuleerd. Kunnen die aan ons worden bezorgd ?

Mevrouw Patricia Ceysens : Hoe universeel is de gebarentaal in Europa en daarbuiten ?

U hield een pleidooi voor de emancipatie van mensen met een auditieve handicap. Volgens u weten meer mensen van buiten de dovengemeenschap iets van gebarentaal dan de mensen die tot die gemeenschap behoren. Ligt dat aan de scholingsgraad of de opleiding ?

De heer Renaat Van Hende : Mijnheer Olivier, niet de EUD heeft die 66 aanbevelingen geschreven, maar wel de Nederlandse Gebarencommissie, die het rapport 'Meer dan een gebaar' heeft opgesteld.

Mevrouw Ceysens, gebarentaal is niet universeel. Elk land, elke regio heeft een eigen taal. Er zijn heel veel verschillende gebarentalen.

In verband met de emancipatie besloot het rapport dat onderzoekers van gebarentaal bijna altijd horende mensen zijn. De informatie bestaat wel, maar is niet toegankelijk voor dove mensen. Vaak krijgen ze de resultaten van linguïstische onderzoeken niet. Ten tweede moeten ze het Nederlands voldoende beheersen om die rapporten te kunnen lezen.

Mevrouw Veerle Heeren : We ondervinden vandaag hoe moeilijk het is om te kunnen communiceren. Ik ben op de hoogte van de initiatieven en de teksten van de EUD. In welke mate is er contact met de Vlaamse Gemeenschap en wordt de waardevolle informatie daaraan bezorgd, opdat die voor de verschillende domeinen in regelgeving kan worden omgezet ?

De heer Renaat Van Hende : Ik beschik over onvoldoende informatie om op uw vraag te antwoorden. De informatie die de EUD verzamelde, wordt in elk geval in Vlaanderen doorgegeven. Het is inderdaad nodig om die informatie naar de Vlaamse Gemeenschap te kanaliseren. De heer Lathouwers werkt bij de Vlaamse Gemeenschap. Hij zal straks antwoorden op uw vraag.

De heer Etienne Van Vaerenbergh : Ik hoor de vraag om gebarentaal als volwaardige taal te erkennen. Het probleem is dat iedereen een verschillende taal spreekt. Voor horenden is gebarentaal een heel moeilijke taal. We kregen daar vandaag een voorbeeld van. Iemand spreekt en een andere persoon typt de tekst. Een aantal doven beschikken over een teksttelefoon. Ze kunnen echter enkel met elkaar spreken, en niet met horenden. Zou het niet interessant zijn om de teksttelefoon te verbinden met een centrale, zodat een operator het gesprek kan doorbellen naar een horende en omgekeerd ? Hier zet ook iemand het gebarengesprek op tekst om het vervolgens door te seinen. Bestaan dergelijke systemen in het buitenland ?

De heer Renaat Van Hende : Dat is een interessant concept. Het betreft een telefoonbemiddelingsdienst waarbij de dove zijn boodschap in de teksttelefoon intikt. Die boodschap wordt dan in stem omgezet. Als communicatiemiddel kan men dit evenwel niet als vervanging van een tolk zien omdat dit niet aan de situatie aangepast is. Wat de telefoongesprekken zelf betreft, liggen de zaken helemaal anders. We hebben daar dringend nood aan en in het buitenland wordt dit al op grote schaal toegepast.

2.1 Uiteenzetting door de heer Filip Verstraete, voorzitter Federatie Vlaamse Doven en Slechthorenden (Fevlado) en de heer André Lathouwers, secretaris Fevlado

De heer Filip Verstraete : Ik heb in het programma gelezen dat ik de voorzitter van Fevlado ben en dat is correct. Ik ben hier echter vooral gevraagd om als dove persoon een getuigenis af te leggen uit mijn privé-leven. De heer Lathouwers zal als secretaris van Fevlado de visie van deze vereniging naar voren brengen.

Ik ben zwaar doof, door erfelijkheid. Mijn ouders zijn doof, mijn drie kinderen en mijn vrouw eveneens en in het gezin van mijn broer is ook iedereen doof. Als ik met horende mensen die ik voor de eerste keer ontmoet, over mijn dove kinderen praat, blijken deze mensen onmiddellijk hard te schrikken en vinden ze het erg dat we drie dove kinderen hebben. Ik kan hun reactie goed begrijpen, maar voel me in mijn gezin uitstekend. Deze mensen vinden het trouwens vreemd dat wij momenteel gelukkig leven en dat we ons goed voelen zoals we zijn. In mijn familie zijn er geen communicatieproblemen, mede dankzij de gebarentaal. Iedereen gaat regelmatig op reis. Iedereen in mijn gezin heeft werk, heeft veel vrienden en gaat in de vrije tijd regelmatig naar de dovenclubs. Mijn kinderen zijn niet alleen lid van kinderdovenclubs, maar ook van sportclubs voor normaal horenden.

Voor mij is het belangrijk dat wij doofbewust zijn. Door het doofbewustzijn kunnen we gelukkig leven. Doofbewustzijn betekent : dat we aanvaarden dat we doof zijn; dat we beseffen dat we niet minder, maar wel anders zijn dan de horenden; dat we zelfstandig zijn en gelijke kansen willen hebben, zoals de horenden; dat we een duidelijk beeld hebben van onszelf, van onze mogelijkheden en onze beperkingen. Wij kennen onze ware identiteit door onze eigen dovencultuur en door gebruik te maken van onze eigen manier van communicatie. Die communicatie is tweetalig : we gebruiken gebarentaal om te spreken en te luisteren en Nederlands om te schrijven en te lezen.

Ik wil dus duidelijk stellen dat doven gelukkig kunnen leven. Voorwaarde is wel dat ze doofbewust zijn en hun eigen doofheid aanvaarden. Ze mogen zichzelf niet als minderwaardig zien, maar moeten wel aanvaarden dat ze anders zijn.

Belangrijk voor de doven is dat ze dezelfde kansen krijgen als de normaal horenden en dat ze kunnen opgroeien tot zelfstandige burgers. Dove mensen moeten ook alles in het werk stellen om hun eigen identiteit te kennen. Gebarentaal vervult daarin een belangrijke rol, maar ook het lezen en schrijven van het Nederlands. Belangrijk is ook dat we de eigen mogelijkheden en beperkingen goed kunnen inschatten. Er zijn inderdaad heel wat zaken die wij niet kunnen, maar dit neemt niet weg dat voor ons toch nog heel wat mogelijkheden zijn weggelegd.

Ik voel me dus goed in mijn vel, maar blijf toch met een aantal problemen zitten. Mijn twee grootste beperkingen zijn dat ik niet kan horen en dat ik niet normaal - zoals u - kan praten. Een van de grootste gevolgen daarvan is dat we verstoken blijven van heel wat informatie uit de maatschappij. Ik vind het dan ook bijzonder jammer dat de Vlaamse media en de communicatietechnologieën nauwelijks met ons rekening houden. Naar de radio luisteren is voor ons uitgesloten. Via de radio kunnen wij dus niet te weten komen wat in de wereld gaande is. Ook de televisie heeft voor ons maar een beperkte toegankelijkheid. De VRT bijvoorbeeld voorziet 30 percent van haar Nederlandstalige programma's van een ondertiteling. Gelukkig is

er wel teletekst, dat voor ons een belangrijke informatiebron is. Ook het Internet is voor ons een recente, maar belangrijke bron.

Ikzelf heb onlangs een aansluiting genomen bij Telenet via de kabel omdat dit mij snel - zij het vrij duur - van informatie voorziet. Voor mij is het ook erg vervelend dat ik niet kan telefoneren. Er zijn immers heel wat situaties waarin we dringend moeten telefoneren en het is vervelend daarvoor telkens de burens lastig te vallen. Ik hoop dan ook dat er spoedig een telefoonbemiddelingsdienst komt.

Ook met de wagen kan ik in vervelende situaties terechtkomen. Als mijn auto het op de autoweg laat afweten, heb ik niks aan de praatpalen. Ook de openbare telefoons langs de openbare weg, in stations of in luchthavens kan ik niet gebruiken. Aan een autoradio heb ik evenmin iets. Ik kan dus niet weten waar er files zijn, waarom ze er zijn en hoe lang ze zijn. In dergelijke gevallen is een GSM-fax voor mij de ideale oplossing. Ook bij een plotselinge treinstaking is het voor mij onmogelijk mijn werkgever of mijn vrouw te verwittigen dat ik later zal zijn.

Door onze doofheid moeten we meer geld uitgeven voor de aankoop van aangepaste hulpmiddelen. Positief is het bestaan van het Vlaams Fonds. Dankzij het Vlaams Fonds kunnen we een tegemoetkoming krijgen voor de aankoop van een teksttelefoon, een fax, waarschuwingssystemen voor thuis, enzovoort.

Natuurlijk heb ook ik communicatieproblemen, maar in vergelijking met tien jaar geleden voel ik me nu veel beter geïntegreerd in de horende maatschappij. Ik ben daartoe veel dank verschuldigd aan het Vlaams Fonds, dat er bijvoorbeeld voor zorgt dat ik in mijn privé- en arbeidssituatie een beroep kan doen op een doventolk. In mijn privé-leven kan ik bijvoorbeeld een informatievergadering op het gemeentehuis bijwonen, een gesprek met een notaris of bankdirecteur voeren of een cursus volgen. Mijn kinderen kunnen een sinterklaasfeest of een kindershow volgen.

Dove mensen hebben daarnaast nog een probleem. Het niveau van mijn Nederlandse taal is erg laag. Gelukkig kan ik via gebarentaal wel op hoog en abstract niveau communiceren, maar in het Nederlands is dat wel een probleem. Ik vind het heel erg belangrijk dat dove kinderen een tweetalige opvoeding krijgen zodat ze naast de gebarentaal als communicatiemiddel ook goed Nederlands leren lezen en schrijven. Ondanks het feit dat ik dagelijks de krant lees, dat ik ook voor mijn werk heel veel moet lezen en ook daarbuiten veel lees, begrijp ik toch het Nederlands niet zoals de meeste horende mensen. Nederlands schrijven is zeker een probleem.

Ik weet ook voor mezelf dat het niet mijn eigen schuld is en dat de hypotheek op mijn Nederlands is gelegd in mijn opleiding op school. Ik ben als achttienjarige afgestudeerd en ik wilde graag verder studeren in het hoger onderwijs. Daar heb ik echter geen kans gekregen omwille van twee redenen : het niveau van mijn Nederlandse taal was te laag en er waren geen tolken. Gelukkig komt er verandering in deze situatie.

Ik sta vaak stil bij de situatie van mijn drie dove kinderen en ik hoop dat ze niet met hetzelfde lage niveau van het Nederlands als ikzelf zullen opgroeien tot dove volwassenen. Ik zal hen

zeker stimuleren om veel te lezen. Ik hoop dat ze goed tweetalig onderwijs kunnen krijgen en dat ze eventueel later zullen integreren en wel een tolk ter beschikking zullen hebben. Het zou goed zijn dat ze op die manier een keuze kunnen krijgen uit verschillende beroepsrichtingen, wat ik vroeger niet had.

Ik heb het altijd heel belangrijk gevonden dat mijn dove kinderen eerst een basis van hun onderwijs hebben gekregen in een dovenschool omdat ze geen sociale problemen hebben. Ze kunnen heel gemakkelijk communiceren. De communicatie is aangepast en men kent daar de specifieke problemen van dove kinderen. Als ze bijvoorbeeld tot hun tiende of twaalfde jaar in een dovenschool blijven, kunnen ze een identiteit als dove persoon ontwikkelen en kunnen ze zich later veel gemakkelijker integreren in de horende maatschappij. Het is dan gewoon een kwestie van aanpassing.

Ik dank u voor de gelegenheid om te komen getuigen.

De heer André Lathouwers: Dames en heren, mijn naam is André Lathouwers, ik ben 42 jaar en ik ben Vlaams ambtenaar. Naast mijn beroep ben ik ook vrijwilliger secretaris van de Federatie van Vlaamse Doven en Slechthorenden - Fevlado - en lid van het Uitvoerend Comité van de Europese Dovenunie - EUD.

Ik ben zwaar slechthorend geboren. Ik heb onderwijs gevolgd in de dovenschool te Hasselt en daarna in het gewone onderwijs. Ik voel me wel als een cultureel dove persoon, omdat ik ben opgegroeid in een doof gezin en veel dove familieleden en vrienden heb.

Filip Verstraete heeft reeds gesproken over wat het betekent doof te zijn als mens en als burger. Als afgevaardigde van Fevlado wil ik u vertellen wat we allemaal doen. We ondersteunen vooral de integratie van dove personen in de maatschappij. Het vechten voor integratie is soms een moeilijke zaak en betekent vaak vechten tegen de bierkaai. Toch zijn er enkele positieve punten zoals bijvoorbeeld de tolkenvoorziening en de ondertiteling van televisieprogramma's. Dit zijn minimale resultaten. Alle noden zijn nog niet opgelost. We willen ons als volwaardige mensen integreren in de horende maatschappij.

We hebben naast ons probleem van handicap, namelijk een communicatiestoornis, nog een ander probleem. We voelen ons een culturele minderheidsgroep. We zijn vooral cultureel gebonden door onze zelfde taal. Dat is een evolutie die al jaren bestaat. We proberen ons als culturele groep te manifesteren. We zijn daarom ook blij dat we naar deze hoorzitting mogen komen, dat we het voorstel van resolutie mogen bespreken en met u voorstellen mogen formuleren. Ik dank hiervoor de heer Olivier en mevrouw Heeren.

Dit is een unieke gelegenheid, want we worden voor de eerste keer 'gehoord'. Voor ons is dit een eigenaardig woord om te gebruiken. Ik zal proberen u alle informatie te geven over wat onze noden zijn. Ik weet dat ik, in de tien minuten die ik toegemeten krijg, niet alle noden kan behandelen. Verschillende personen zullen dieper ingaan op andere problemen.

We hebben het voorstel van resolutie samen in deze groep gemaakt. Ik zal enkele punten belichten, eerst en vooral de gebarentaal en de dovencultuur. We zijn cultureel verbonden als groep, omdat we de gebarentaal reeds honderd jaar als eigen taal gebruiken. In Vlaanderen

gebruiken we de Vlaams-Belgische gebarentaal, in andere landen worden varianten gebruikt. In sommige landen is de gebarentaal reeds erkend, ofwel impliciet, ofwel expliciet. Ook in Vlaanderen hebben we reeds enkele punten gescoord.

We menen dat er te weinig wetenschappelijk onderzoek is in Vlaanderen. In sommige andere landen bestaat er zelfs een leerstoel aan de universiteit waar onderzoek naar gebarentaal gebeurt. De Vlaamse Gemeenschap weet zeer weinig over doven. We vinden nochtans dat we een subcultuur zijn binnen de Vlaamse cultuur. Voor deze punten verwijs ik naar het voorstel van resolutie, meer bepaald naar punt 1 over de sensibiliseringscampagne, punt 7 over wetenschappelijk onderzoek en punt 12 over de commissie erkenning van de gebaren.

Een tweede aandachtspunt is onderwijs en vorming. Ieder mens moet de kans krijgen om aangepast onderwijs te kunnen volgen. Ook dove en slechthorende mensen moeten die kans krijgen. Het grote probleem is dat het onderwijs is gebaseerd op communicatie en kennisverwerving van persoon tot persoon. De basis is de communicatie. We weten ook dat het onderwijs niet altijd de gemakkelijkste weg kiest om doven te onderwijzen, wat voor hen zeer moeilijk is. Gebarentaal zou voor hen veel toegankelijker zijn.

Het is dus noodzakelijk dat dove mensen na hun schoolopleiding nog verder onderwijs kunnen volgen via vormingscentra en tolken. De Vlaamse regering heeft mogelijkheden geboden, en ondersteunt en subsidieert die door vormingswerk en culturele activiteiten. Men vergeet echter dat de meeste vormingswerken op een hoog niveau gebeuren en niet aangepast zijn aan dove mensen. Men erkent niet dat we een andere vorm van communicatie gebruiken.

We hebben een dubbele handicap. We zijn maar een kleine minderheidsgroep, en we gebruiken de gebarentaal als communicatiemiddel. Het is dus moeilijk om aan te sluiten bij anderen. De erkenningen om zulke activiteiten te organiseren zijn veel te hoog voor ons en zijn niet aangepast aan onze al te kleine doelgroep van doven en slechthorenden. Ik verwijs hiervoor naar punt 6 over het herzien van het decreet inzake erkenning en vorming, en naar punt 12 : de commissie gebarentaal, over de erkenning van gebarentaal en de gevolgen daarvan voor het onderwijs.

Een derde aandachtspunt betreft integratie en de toegang tot informatie. Ik zei reeds dat de dove mensen een subcultuur vormen binnen de Vlaamse samenleving. We staan niet buiten de cultuur, maar zijn er een deel van. We willen er dan ook volwaardig in worden geïntegreerd. De maatschappij staat echter niet altijd open voor ons en is niet altijd toegankelijk. Het is niet nodig dat er miljoenen worden uitgegeven aan aanpassingen. **Er is vooral een mentaliteitswijziging nodig in het beleid.**

Hoe moeten dove mensen toegang krijgen tot informatie ? Hoe krijgt u toegang tot informatie ? In de maatschappij draait alles rond communicatie. Ik denk bijvoorbeeld dat bijna iedereen in deze commissie een GSM heeft. Die helpt de communicatie tussen horende mensen bevorderen. Voor doven is dat natuurlijk zeer moeilijk. Toch hebben ook de doven nood aan verstaanbare informatie en aan communicatie.

De VRT doet reeds jaren lovenswaardige inspanningen om bijvoorbeeld het nieuws te ondertitelen. Toch is dat voor onze doelgroep niet voldoende. Hier gebeurt zeker minder dan in het

buitenland. Er zijn extra middelen nodig. In België hebben we de nodige knowhow in huis. Ik denk aan Lernout & Hauspie, die de technische hulpmiddelen kunnen leveren om ondertiteling te vergemakkelijken. In Gent en Eeklo heeft bijvoorbeeld de vrije televisiezender AVS heel wat inspanningen gedaan voor ondertiteling. Zij hebben een hart voor de doven en worden daarbij ondersteund door de provincie Oost-Vlaanderen, waarvoor onze dank. De grote droom van dove mensen is eigenlijk een eigen tv-magazine in gebarentaal, zoals reeds bestaat in de Scandinavische landen en Groot-Brittannië.

Maar ook in andere leefsituaties is communicatie van belang, bijvoorbeeld bij gevaar, in medische nood thuis, bij brand, bij inbraak enzovoort. Technische oplossingen kosten wel iets, maar het kan toch niet de bedoeling zijn dat de doven financieel worden gestraft voor het feit dat ze geen gebruik kunnen maken van de diverse communicatiemiddelen van de normaal horende mensen. Daarom vind ik het voorstel om een tegemoetkoming te geven voor een GSM heel belangrijk. Er bestaat namelijk een GSM met fax, wat heel handig zou zijn voor doven.

Ook zijn er momenteel onderhandelingen bezig tussen het Vlaams Fonds, Belgacom, het kabinet van minister-president Van den Brande, en onze verenigingen, om een telefoonbemiddelingsdienst op te zetten. We proberen die onderhandelingen zoveel mogelijk te stimuleren.

Misschien vraagt u zich af of dit alles werkelijk nodig is, maar dat is zeker het geval. We willen ons als volwaardige burgers integreren in de maatschappij. We zijn echte Vlamingen en vormen geen minderheidsgroep. Ik stel u voor om één week als een dove of slechthorende te leven. U zou dan niet over radio, televisie, informatie en tolken mogen beschikken. Ik vraag me af wat u zou doen. U zou niets horen en niet met elkaar kunnen communiceren. Ik denk dat u het geen week zou volhouden. Wij dove mensen, moeten altijd op die manier leven. Het leven is moeilijk en hard voor ons. We vragen uw hulp om ons bestaan wat menselijker en draaglijker te maken.

Mijnheer Olivier, ik heb nog een opmerking over de 66 aanbevelingen. Ik heb de informatie en de brochure drie maanden geleden reeds bezorgd.

Er was nog een vraag over de EUD en hoe de informatie kan worden doorgegeven aan het Vlaams Parlement. U bent allen aanwezig en kunt ons de informatie dus vragen. We bezorgen die ook aan de verschillende ministeries waarmee we veel contacten hebben. Fevlado is immers zowel de spreekbuis voor de mensen als voor de EUD.

2.2 Bespreking

Mevrouw Riet Van Cleuvenbergen : Ik heb een vraag voor de heer Lathouwers en één voor de heer Verstraete. Bestaat er een soort interdepartementale commissie voor de administratie ?

U hebt immers met heel wat ministeries te maken. Het zou toch goed zijn als alle betrokkenen uit de verschillende ministeries samenkwamen. In de aanbevelingen pleit u voor het aanpassen van het decreet op de volksontwikkeling, waardoor u aan de normen van het decreet over de instellingen zou voldoen. Zou het echter niet beter zijn om dit te regelen via het Vlaams Fonds, zodat het onder Welzijn valt in plaats van onder Cultuur ? Daardoor kan het

volledig op maat van de doven worden gesneden.

De heer Filip Verstraete : Fevlado is nog steeds niet officieel door een decreet erkend. Twaalf personeelsleden hebben een DAC-statuuut. We willen graag een erkenning door een decreet, want nu krijgen we geen werkingssubsidies en ook geen subsidies voor de andere personeelsleden. Het decreet over de instellingen is daar interessant voor. Om erkend te worden, moeten we duizend uren cursussen organiseren. We kunnen dat makkelijk halen. Het decreet bepaalt echter ook dat 90 percent daarvan aan een bepaalde doelgroep, in ons geval doven, moet worden besteed. De cursussen worden echter aan horenden gegeven.

Fevlado is ook een overkoepelende organisatie van een twintigtal plaatselijke dovenverenigingen. In dat opzicht sluiten we meer aan bij het decreet over de verenigingen. Een van de voorwaarden binnen dit decreet is echter dat men veertig afdelingen moet hebben. We hebben onvoldoende dovenclubs.

Mevrouw Riet Van Cleuvenbergen : Komen de verschillende Vlaamse administraties soms samen ? Is er in elk ministerie een ambtenaar voor doven ?

De heer André Lathouwers : Neen, die is er niet. Het ministerie van Justitie vormt daarop een uitzondering.

Mevrouw Ria Van Den Heuvel : In de resolutie staat dat overheidsgebouwen uitgerust moeten worden opdat mensen met een auditieve handicap er beter kunnen communiceren. Ik heb een kleine enquête gedaan bij een aantal hulpverleningsorganisaties die met jongeren werken. Er werd gevraagd of ze toegankelijk zijn voor dove of slechthorende jongeren. Het resultaat was bedroevend. Wat kan er worden ondernomen om ook hulpverleningsorganisaties te verplichten toegankelijker te worden voor doven en slechthorenden ?

De heer Marc Olivier : Het is merkwaardig dat in het ontwerp van decreet op de ruimtelijke ordening geen enkel hoofdstuk is gewijd aan de toegankelijkheid voor mensen met een handicap. Deze commissie moet daarover een signaal sturen naar de commissie voor Ruimtelijke Ordening.

De heer André Lathouwers : Er bestaan al enkele aanpassingen die interessant zijn voor doven. De AIDS-telefoon bijvoorbeeld is nu ook toegankelijk voor doven via de minitel. Ze worden daar echter niet voor gesubsidieerd, en wij hebben daar een financiële bijdrage geleverd. Onlangs is ook de kinderen- en jongerentelefoon in Oost-Vlaanderen aangepast. Dat bewijst dat er een bewustwording aan de gang is.

Het is ook heel belangrijk dat informatie goed wordt verspreid. Financiële steun is daarbij natuurlijk erg belangrijk. Fevlado kan uiteraard niet alles zelf bekostigen.

Mevrouw Ria Van Den Heuvel : Zou het een goed idee zijn om toegankelijkheid voor auditieve gehandicapten als erkenningsvoorwaarde op te nemen om subsidies te krijgen ?

De heer André Lathouwers : Dat is een belangrijke voorwaarde. Gehoorgestoorde mensen worden gediscrimineerd en dat moet stoppen.

De heer Filip Verstraete : Vorig jaar heeft een provinciaal afgevaardigde me vragen gesteld over aanpassingen in een nieuwbouw in Leuven. Dat men ons voor de bouw heeft gecontacteerd, vind ik positief. Ik geef het voorbeeld van een brandalarm : het is belangrijk dat in een lamp wordt voorzien om doven te waarschuwen. Ook een aangepaste telefoon is welkom. In elke instantie zou iemand via gebarentaal moeten kunnen communiceren met gehoorgestornden.

Mevrouw Veerle Heeren : Op dit moment wordt het ontwerp van decreet inzake ruimtelijke ordening besproken in de bevoegde commissie. Eén van de voorwaarden om een bouwvergunning te krijgen zou de toegankelijkheid zijn. Die toegankelijkheid moet uiteraard gelden voor iedereen.

Mevrouw Patricia Ceysens : Men heeft het daarnet gehad over de geringe kennis van het Nederlands. Men schrijft dit toe aan de opleiding. Hoe kan dit worden verholpen ?

Mevrouw Riet Van Cleuvenbergen : Die taalarmoede stelt men ook vast bij migranten van de tweede generatie. Men kent enkel de veelgebruikte woorden. Dit heeft niets te maken met intelligentie. Sociale diensten van onderwijsinstellingen kennen heel goed de sociale problemen en de capaciteiten van hun oud-studenten. Op dit ogenblik mogen ze geen adviezen geven of helpen bij praktische zaken. Kan men die diensten niet meer bij de zaak betrekken zodat ze gericht bepaalde problemen kunnen oplossen ?

De heer Filip Verstraete : Ik kan enkel zeggen hoe het er vroeger aan toe ging. Vroeger legde men uiteraard de nadruk op de orale opvoeding. De achterliggende idee was dat alle kinderen de mogelijkheid hadden om oraal vaardig te worden. Nu weet men dat er binnen een groep dove kinderen grote individuele verschillen bestaan. Gebarentaal is voor volledig doven de perfecte oplossing, terwijl slechthorenden kunnen worden geholpen met een hoorapparaat. De laatste groep heeft ook meer orale mogelijkheden.

Vroeger kreeg ik les van een leraar die enkel praatte zonder zijn handen te gebruiken. Ik werd gedwongen tot liplezen. Indien men toen gebarentaal had gebruikt, had ik de kennis veel eenvoudiger kunnen opnemen. Mijn kinderen krijgen les via gebarentaal. Dat is een positieve evolutie. Men maakt nu ook een onderscheid tussen slechthorenden en doven.

Uiteraard moeten doven ook leren praten. Dit kan echter ook buiten de lessen gebeuren. De algemene ontwikkeling van kinderen gaat echter voor op het leren spreken. Mijn kennis van het Nederlands is zeer zwak gebleven.

De heer André Lathouwers : Tot voor kort hielpen de nazorgdiensten en de sociale diensten binnen de provincie dove mensen bij het administratief werk. Op dit ogenblik wordt dit echter niet meer gesubsidieerd. Dat is slechte evolutie.

Mevrouw Ria Van Den Heuvel : Mijnheer Verstraete, op uw werk moet u gebruik maken van een doventolk. Moet u daar zelf voor zorgen ?

De heer Filip Verstraete : Het Vlaams Fonds geeft een subsidie waardoor men voor 10 percent van de werkuren een tolk kan betalen. In totaal gaat het om bijna 200 uren per jaar.

Dit volstaat voor de meeste doven, voor mij echter niet. In mijn geval betaalt de werkgever de reiskosten van de tolk.

De heer Etienne Van Vaerenbergh : Men heeft daarnet vooral de nadruk gelegd op tolken- en telefoonbemiddeling. Telefoonbemiddeling lijkt vooral noodzakelijk in noodsituaties. Zou één telefoonbemiddelingscentrale voor heel Vlaanderen volstaan ?

De heer André Lathouwers : Eén dienst is inderdaad voldoende. We zullen daarbij de Nederlandse knowhow gebruiken.

De heer Filip Verstraete : Mijnheer Van Vaerenbergh, die centrale dient niet enkel voor noodsituaties. We moeten op even gemakkelijke wijze kunnen communiceren als horenden.

3.1 Uiteenzetting door de heer Johan Thys, FLV (Flanders Language Valley Stichting) vzw Ter Waerde

De heer Johan Thys : Flanders Language Valley werd opgericht door de heren Lernout en Hauspie, beter bekend van hun ander bedrijf, namelijk Lernout & Hauspie Speech Products. Speech Products is voornamelijk werkzaam in het maken van technologie in verband met spraak en taalherkenning. Daaruit is een aparte stichting ontstaan. Het is in de eerste plaats een bedrijvencentrum voor spraak- en taaltechnologie. Aangezien een bedrijf ook een sociale functie heeft in de economische context, hebben we een apart opleidingscentrum opgericht en een speciale vzw, namelijk de VZW Ter Waerde, die zich bezighoudt met de integratie van gehandicapte personen.

De VZW Ter Waerde heeft twee doelstellingen. In de eerste plaats is het de bedoeling mindervalide personen rechtstreeks en onrechtstreeks tewerk te stellen op Flanders Language Valley. Daarnaast doet Ter Waerde de nodige inspanningen om de spraak- en taaltechnologie ten dienste te stellen van de ontwikkeling van tools voor mindervaliden. We viseren daarbij vooral mensen met een auditieve handicap. Flanders Language Valley is dan ook bijzonder tevreden met het initiatief van de overheid om bijkomende hulpmiddelen te verlenen aan mensen met auditieve stoornissen.

Tijdens de 10 à 12 jaar dat we nu bezig zijn met spraaktechnologie hebben we een aantal competenties opgebouwd die we via Ter Waerde ten dienste willen stellen van de auditief gehandicapten. Daarnaast is het dankzij onze samenwerking met de overheid en met Lernout en Hauspie mogelijk om te participeren in een aantal onderzoeksprojecten.

In de voorliggende resolutie hebben we een aantal punten aangeduid waarvoor FLV een toegevoegde waarde kan zijn. Dit is onder meer mogelijk voor de opleiding van beroepskrachten die werkzaam zijn in het domein van de gehandicaptenzorg. Zo werken we mee aan het Staltercom-project. Dit is een uitwisseling van personen of opleidingsverantwoordelijken in audiologie en logopedie.

We menen eveneens een bijdrage te kunnen leveren aan het onderzoek naar de mogelijkheden van de spraak- en taaltechnologie voor het creëren van hulpmiddelen voor slechthorenden en doven.

In punt 6 van de memorie van toelichting heeft men het over de omzetting van spraak naar tekst. Het zou natuurlijk veel eenvoudiger **zijn indien een computer mijn spraak rechtstreeks zou** omzetten in tekst. Op dit ogenblik hebben we een aantal producten die dat niet onmiddellijk kunnen waarmaken, maar toch een eerste stap in de juiste richting zetten. Ik heb het dan over bijvoorbeeld Kurtzweil. Een ander product is voice-express, een dictationmachine. Er zijn dus een aantal mogelijkheden. Een andere mogelijkheid is de ondertiteling van tv-programma's. Dat kan worden vergemakkelijkt en versneld via computers; achteraf moet dat manueel worden gecorrigeerd.

Er kan ook worden samengewerkt voor de opleiding van tolken. Ze moeten worden gesensibiliseerd voor de mogelijkheden van de spraak- en taaltechnologie. Die spraak- en taaltechnologie zijn hulpmiddelen ten dienste van de tolken, maar ze vervangen die niet. Verder kan men gebarentaal via algoritmen in computertaal omzetten, en omgekeerd. De uniformisering van de gebarentaal zou zo snel mogelijk moeten worden doorgevoerd. Op zich is er geen probleem dat er Belgische, Nederlandse en Franse gebarentalen naast mekaar bestaan; dat staat een automatisering niet in de weg. Bewegende iconen zouden die omzetting kunnen vergemakkelijken.

Ten slotte wil ik iets zeggen over de doventelefoondienst of de doventelefoonbemiddelingsdienst. Vorige week hebben we het daarover met de heer Bursens gehad. De spraak- en taaltechnologie biedt geen kant-en-klaar alternatief voor die telefoonbemiddeling, maar kan een aantal taken overnemen.

We werken dus al aan een aantal concrete projecten. Onze voornaamste bijdragen bestaan in de inbreng van onze expertise en in een bijdrage aan het onderzoek van de mogelijkheden van de spraak- en taaltechnologie voor deze specifieke sector.

3.2 Bespreking

Mevrouw Ria Van Den Heuvel : U zegt dat de uniformisering van de gebarentaal een belangrijke voorwaarde is om technologische vooruitgang te maken. Hoe wordt dat aangepakt ?

De heer Patrick Moesick, FLV (Flanders Language Valley Stichting) vzw Ter Waerde : De uniformisering van de gebarentaal kan slechts als er een enkele gebarentaal voor Vlaanderen of het Nederlands bestaat. Bij Lernout en Hauspie werken we aan de omzetting van het Frans, waarvan er twee versies bestaan : het Canadese Frans en het Franse Frans. Maar als we elk dialect in het onderzoek moeten betrekken, dan zijn we enkele eeuwen bezig. Het Nederlands is gereduceerd tot twee versies : het Noord-Nederlands en het Zuid-Nederlands. Er moet een enkele gebarentaal worden ontwikkeld.

Mevrouw Ria Van Den Heuvel : Wordt er overlegd met de doven om die uniformisering te realiseren ?

De heer Patrick Moesick : Dat gebeurt nog niet. VZW Ter Waerde werd pas op 16 december 1998 opgericht. Ondertussen heb ik met de heer Thys groepen bezocht om een inventaris te maken van de noden in de gehandicaptenwereld in het algemeen. Ik heb onder meer de heer

Verstraete van Fevlado ontmoet. We staan echter nog maar aan het begin van dit proces.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : De vooruitgang van uw werk hangt af van het overleg met de groepen die hier aanwezig zijn.

De heer Etienne Van Vaerenbergh : Kan men de omzetting van gesproken taal naar tekst automatisch realiseren ? Of hangt dat af van het timbre van de spreker ?

De heer Patrick Moesick : Er bestaan zowel sprekerafhankelijke als sprekeronafhankelijke spraakherkenningssystemen. We concentreren ons vooral op de laatste. Zonder veel training kan onze spraakherkenner de uitgesproken sleutelwoorden en een aantal zinnen herkennen. De mogelijkheden van de praktische toepassing van deze technologie is vooralsnog beperkt; enige terughoudendheid is dus geboden.

Mevrouw Patricia Ceysens : Is het niet mogelijk de ondertiteling op tv simpeler en goedkoper te maken ?

De heer Patrick Moesick : De vereenvoudiging van de ondertiteling moet met de huidige technologie kunnen. Een nieuwslezer kunnen we bijvoorbeeld nog niet volgen.

De heer Marc Olivier : Waarom kan men het nieuws niet gewoon onmiddellijk ondertitelen ?

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : De commissie voor Welzijn heeft aan de VRT schriftelijk gevraagd welke dienstverlening ze nu al biedt aan doven en slechthorenden. Misschien kunnen we later met het antwoord iets doen.

4.1 Uiteenzetting door de heer Dirk De Witte, vzw CAB (Vlaamse Dovertolkendiensten)

De heer Dirk De Witte : Dames en heren, de tolkdienstverlening is een vorm van erkenning van de gebarentaal. De Europese dovergemeenschappen bezitten een eigen cultuur en de gebarentaal is daar een essentiële component van. Veel prelinguale doven gebruiken de gebarentaal. Onze klanten zijn de culturele doven, mensen die de gebarentaal vlot beheersen en haar als moedertaal beleven. Het zijn niet noodzakelijk doofgeboren mensen.

De waarde van de gebarentaal en dus ook van tolken werd pas laat erkend. Pas in de jaren zestig en zeventig was het wetenschappelijk onderzoek - eerst in de VS en later in Scandinavië - ver genoeg gevorderd om te besluiten dat het om volwaardige talen ging. Pas nadien gingen de dove leiders beseffen dat ze moesten opkomen voor hun taal en taalrechten en begon hun emancipatiestrijd. We mogen niet vergeten dat deze groep een extra handicap heeft : ze halen gemiddeld het taalniveau van het vierde leerjaar.

Een professionele tolkdienst ontstond eerst in de VS, dan in Scandinavië en Nederland volgde in 1988. In 1994 kwam men hier onder druk van de dovergemeenschap en het Vlaams Fonds tot een regelgeving. Er is dienstverlening op sociaal en arbeidsvlak en er loopt sinds

kort een experiment in het onderwijs. De tolkdienst organiseert dit alles. Iedere dove heeft jaarlijks recht op achttien tolkuren voor zijn sociaal en arbeidsleven. Hij kan deze uren vrij kiezen om bijvoorbeeld naar een advocaat of dokter te gaan. Iedere dove heeft ook recht op 10 procent tolkuren in zijn arbeidssituatie. Het Vlaams Fonds betaalt het honorarium van de tolk en de dove betaalt een verplaatsingsvergoeding. In Nederland en andere Europese landen is een tolk volledig gratis.

De tolken moeten volgens de regelgeving gediplomeerd zijn. Ze hebben bijna altijd nog een tweede job en het is voor doven niet makkelijk om een tolk te vinden. Het Centraal Tolkenbureau stemt daarom het aanbod af op de vraag.

We zijn in 1994 gestart. Momenteel geven de Vlaamse regering en het Vlaams Fonds ons 4113 uren, die over heel Vlaanderen moeten worden verdeeld. Dat aantal uren kan worden gebruikt voor dove mensen die een tolk inzetten. De eerste jaren was dat ruim voldoende, maar de emancipatie en het tolkbewustzijn van dove mensen is toegenomen. Dit jaar hebben we voor het eerst te weinig tolkuren. In 1994 hadden we 250 klanten, nu zijn er dat 930. De inhaalbeweging is dus nog volop bezig.

Ik zal het even hebben over tolken in het onderwijs. Vorig jaar hebben we een betoging georganiseerd om het tolken in het onderwijs uit te breiden. We krijgen van het departement Onderwijs middelen om die tolken te betalen. We krijgen ook werkingsmiddelen, maar helemaal geen personeel. We worden dus niet alleen jaarlijks geconfronteerd met een groei voor het Fonds, we krijgen elk jaar ook nog een hoop werk bij in het onderwijs.

Ik zal de huidige en toekomstige uitdagingen even vermelden. In 1999 zullen we onvoldoende tolkuren hebben. Dat moet veranderen. In het beste geval kunnen we het nog rekken tot eind 1999. De doven zullen dat wel niet graag horen, want elke dove die we niet kunnen helpen, krijgt geen tolk. Voor 2000 moeten er zeker tolkuren bijkomen. Onze werkingsmiddelen zijn totaal ontoereikend geworden. Tot enkele jaren geleden waren ze toereikend. Pas in 1998 is dat veranderd. Dat komt door de bijna verviervoudiging van ons klantenaantal. Ook de personeelsbezetting moet verbeteren.

Het chronisch tolktekort in het onderwijs is een universeel fenomeen. De vraag neemt elk jaar sneller dan of minstens even snel toe als de aangroei van nieuwe tolken die afstuderen in het vrij onderwijs en het gemeenschapsonderwijs en die door ons in één dienst worden ondergebracht. Als de vraag sneller blijft groeien, blijft dat probleem bestaan. Voor de doven is het belangrijk dat we de tolken kunnen blijven inzetten voor het onderwijs en het Vlaams Fonds. Het is te eenvoudig voor te stellen met twee groepen tolken te werken. We willen het tolk-potentieel maximaal kunnen inschakelen. Als iemand vier uur in het onderwijs staat tijdens de voormiddag, kan hij in de namiddag nog tolken voor het Vlaams Fonds. Die optie bestaat in heel wat andere landen. Deze optie wordt gedragen door een gelijkekansenbeleid. Elke dove moet even veel kansen hebben om een tolk te krijgen. Met contracten zouden de beste tolken waarschijnlijk naar het onderwijs willen, want dat zijn mooie uren. Ik spreek in eerste instantie namens de doven, en niet namens de tolken.

De lonen van de tolken zijn belangrijk. Er worden constructieve gesprekken gevoerd met het Vlaams Fonds over de knelpunten. Ik vraag het Vlaams Parlement dit te steunen. In 1994

kregen tolken 580 frank per uur. Dat was bitter weinig. Eind 1997 kwam er een fikse verhoging tot 736 frank. Leken denken nu dat dat voor enkele jaren voldoende is. Ik pleit ook voor een korte adempauze, maar men moet weten dat een goede verloning een sleutel is om over meer tolken te kunnen beschikken. In Nederland is er een tendens naar echte zelfstandige tolken - dus geen freelancers - die worden gestimuleerd door een degelijk loon.

De tolkuren, het personeel en de middelen die we bijkomend vragen, kosten 5 miljoen frank voor het jaar 2000. Misschien wordt dat 8 miljoen frank in 2002 voor heel Vlaanderen. Dat is niet zo veel. Met dat geld kan ik een dove klant maar drie tot vier gesprekken per jaar geven. Dat is echt wel een minimum.

In verband met het onderwijs moet het Vlaams Parlement beseffen dat het niet kan dat we middelen krijgen om tolken te betalen, maar dat we alleen moeten instaan voor de dienstverlening. Over drie, vier jaar zal onze dienstverlening voor het onderwijs in uren uitgedrukt, groter worden dan die voor het Vlaams Fonds. We worden voor de bemanning echter uitsluitend betaald door het Vlaams Fonds. Het is nodig dat de meest geschikte instantie, de Vlaamse regering, het Vlaams Fonds of het departement Onderwijs, uitmaakt wie de verantwoordelijkheid op zich neemt. Als wij dat niet hadden gedaan, stonden we nu ook nog nergens. Het lijkt me logisch dat onderwijs een evenredig deel van de dienstverlening draagt. Als we een bemiddelaar nodig hebben om tolken in de klas te plaatsen, is dat aan de schoolse situatie verbonden.

Het Vlaams Fonds speelt een coördinerende rol in de telefoonbemiddeling. De gesprekken lopen goed. Dit zal binnenkort van stapel kunnen gaan.

4.2 Bespreking

Mevrouw Ria Van Den Heuvel : Werkt uw tolkendienst vooral met zelfstandige tolken omdat het moeilijk is ze in dienst te nemen ? Waarom wordt er geen tolkenpool aangenomen die vervolgens wordt uitgezonden ?

De heer Dirk De Witte : Bij de opbouw, voor 1994, toen we nog experimenteel werkten, heeft men daar ernstig over nagedacht. In plaats van 4.000 uren was er toen sprake van 1.000 uren. Een tot twee tolken volstonden dus voor heel Vlaanderen. Maar dat betekent ook dat de dove persoon geen keuze meer heeft. Die tolk wordt dan de biechtvader voor alle doven, wat niet wenselijk is. Zo nemen dove cliënten voor hun werksituatie bijvoorbeeld een andere tolk dan voor hun privé-situatie. Natuurlijk is die keuzevrijheid vaak wat theoretisch : gezien de tekorten is veel keuze niet steeds haalbaar. Maar toch is er sprake van een keuze.

Dan is er nog een tweede, belangrijker element. Als er geen vraag is, dan is er geen toekomst voor een opleiding. Hoe krijgt men dan nog veel studenten naar de tolkenopleiding ? Nu werpt deze visie haar vruchten op. Er is een grote groei inzake onderwijs. Indien we niet veel tolken hadden gehad, dan stonden we nu nergens. Er zijn terzake ook gesprekken gaande met het Vlaams Fonds zodat, telkens als er een tekort is aan zelfstandigen, daar toch iets aan kan worden gedaan. Maar we blijven bij het principe van de zelfstandigen.

Mevrouw Patricia Ceysens : U zegt dat iedereen recht heeft op achttien tolkuren en daar-

naast 10 percent tijdens het arbeidsleven. Het onderwijs vormt daarbij een apart onderdeel. Dan hebt u het over die 4.113 uren. Moet men dit cijfer niet veeleer berekenen door het aantal tolkuren te vermenigvuldigen met het aantal mensen die deze handicap hebben ? Want u spreekt van een recht op een aantal uren, maar anderzijds is er sprake van een geplafonneerd maximum.

De heer Dirk De Witte : De overheid heeft destijds een veiligheid willen inbouwen. Het is allemaal niet zo eenvoudig. In 1994 wou men weten hoeveel doven er eigenlijk zijn in Vlaanderen. Niemand heeft daar een statistisch antwoord op. De tweede vraag was hoeveel van die doven gebarentaal gebruiken. Ook hierover waren er geen statistieken. Ten derde meende men dat dit dan de mensen waren van de dovenscholen. Dat klopte ook al niet. We hadden te weinig materiaal om de overheid echt te overtuigen. Gelukkig hadden we statistieken en rapporten uit Nederland, waar men een voorsprong had van een zestal jaren. Daar is er sprake van een tolkdienstverlening in het onderwijs en het sociaal leven. Het gemiddeld gebruik per jaar kwam in Nederland, na drie tot vier jaar gebruik, neer op vier tot vierenhalf uur. Dat was het begin van de regelgeving.

Het cijfer dat ik vernoemde, is eigenlijk een minimum. Wat mij betreft : hoe meer, hoe liever. Maar budgettair zal moeten worden overwogen of dit allemaal kan. Misschien vreesde de overheid in 1993-1994 dat deze vermenigvuldiging van tolkuren met het aantal doven haar heel wat geld zou kosten en is ze op de rem gaan staan. Nu blijkt echter dat dit niet nodig was, want de doven maken er helemaal geen misbruik van. Als men al van misbruik kan spreken.

De heer Etienne Van Vaerenbergh : De opleiding tot doventolk is een avondopleiding. U hebt de nadruk gelegd op de noodzaak van een goede kennis van het Nederlands. Zou het dan niet interessant zijn om bijvoorbeeld een regentaat Nederlands-doventaal op te richten, in het dagonderwijs ?

De heer Dirk De Witte : Wat mij betreft kan dat. Er is niet alleen een evolutie inzake het gebruik van tolken, maar ook bij de opleiding. De eerste studenten studeerden af in 1984-1985. Hun opleiding kan helemaal niet meer worden vergeleken met de huidige. Ondertussen is er sprake van twee graduatenvoetballen. Op een colloquium in november, waarop heel wat deskundigen en mensen uit de dovengemeenschap aanwezig waren, werd gepleit voor dagonderwijs voor doventolken. Dat doen samenvallen met een regentaat Nederlands lijkt me geen slecht idee, maar over de praktische kant kan ik zeer moeilijk antwoorden. We pleiten hoe dan ook voor een dagonderwijs en voor meer wetenschappelijk onderzoek om die opleidingen te schragen. Ik hoop dat een volgende regering daar iets aan kan doen. Tien jaar geleden was een evolutie naar dagonderwijs niet mogelijk, omdat er geen werkaanbod aan werd gekoppeld. Nu kan dat wel.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : De tolken hebben wel een zelfstandig statuut, maar u doet eigenlijk aan arbeidsbemiddeling. Biedt de nieuwe regelgeving over de privé-arbeidsbemiddeling u een uitweg, ook om binnen de wettelijkheid te blijven. U pleit er niet voor dat het onderwijs specifieke doventolken in dienst zou hebben ?

De heer Dirk De Witte : Ik heb het departement Onderwijs enige voorstellen terzake gedaan.

Zo pleiten we voor het in dienst nemen van enkele contractuelen, waar er sprake is van werkelijk te grote lacunes. Dat geldt voor het onderwijs en voor het Vlaams Fonds. Maar het principe van de zelfstandigen blijft, ook voor het Vlaams Fonds. Dat aantal mensen in dienstverband zou in de toekomst slechts mondjesmaat toenemen.

Ik coördineer een tachtigtal tolken. Ze hebben bijna allemaal een andere baan. Sommigen onder hen tolken slechts vier maal per jaar. Aan contracten voor dergelijke mensen hoeft je niet te denken. Wel is er een kern van actieve tolken, maar die beperkt zich tot 25 à 30 personen. Op jaarbasis verdienen mensen in het onderwijs niet veel aan dat tolken. We mogen niet toelaten dat de tolken die nu reeds een tijdje worden ingezet voor het Vlaams Fonds, worden weggezogen door het onderwijs. Vandaar onze vraag naar enkele contractuelen.

Dat is niet zo eenvoudig. Jaren geleden heb ik daarover nagedacht. Toen was er één school in Antwerpen die tolken nodig had. Daarna kwam er een vraag uit Kortrijk. Ik kan die tolk toch niet naar Kortrijk en Antwerpen sturen. Nu hebben we echter reeds een zevental scholen, verspreid over West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen en Antwerpen. Wanneer we nu enkele mensen aannemen, kunnen we ze rendabel inzetten. Dat eerste experiment in Antwerpen kwam neer op twaalf uur per week in een school. Dat betekende een heel gepuzzel. Radicale, structurele oplossingen zijn niet altijd mogelijk. We volgen het proces echter op de voet.

Mevrouw Ria Van Den Heuvel : Ik zie hier alleen maar vrouwelijke tolken. Is dat toevallig, of tolken inderdaad alleen vrouwen ?

De heer Dirk De Witte : Gebarentolken zijn vaak vrouwen. Mannen vormen in deze groep een zeer kleine minderheid. Ik heb daar geen verklaring voor.

5.1 Uiteenzetting door de heer Laurent Bursens, administrateur-generaal VFSIPH

De heer Laurent Bursens : De aanhef van het voorstel van resolutie spreekt zeer terecht van gelijke kansen. Het Vlaams Fonds beschouwt het inclusief beleid als een van haar voornaamste doelstellingen. Dit werd vertaald in de aanstelling van een ambtenaar voor het inclusief beleid sinds 1997. Zijn taak bestaat erin om systematisch knelpuntendossiers en voorstellen te introduceren in andere departementen en VOI's.

Naast het oplossingsgericht aankaarten van concrete dossiers bij andere departementen, streeft deze ambtenaar ernaar om binnen ieder departement een vast aanspreekpunt te creëren. Hij moet zorgen voor het gelijkekansenprincipe in zijn departement. Het basisprincipe van dit inclusief beleid is samen te vatten als 'bijzonder waar nodig, gewoon waar het kan.' Het gelijkekansenbeginsel moet in alle reguliere sectoren van de samenleving doordringen, zodat iedere burger volwaardig kan participeren. Het fonds moet zich concentreren op bijzondere maatregelen die de sociale integratie bevorderen waar de inspanningen van de reguliere sector tekortschieten of de beperkingen van het individu zo zwaar zijn dat specifieke ondersteuningsmaatregelen nodig zijn.

We zitten in een stadium van het inclusief beleid waarin een ambtenaar van het Vlaams Fonds in andere departementen op zoek gaat naar structurele aanknopingspunten. We hebben

een aanbeveling geformuleerd voor de volgende regeringsverklaring. In een volgende regering zouden specifieke ambtenaren moeten worden aangesteld die binnen hun departement of VOI hun eigen regelgeving moeten opvolgen op het vlak van sociale integratie. Dit is de efficiëntste manier om het gelijkekansenprincipe te concretiseren. Aan de hand van een aantal voorbeelden zal ik aantonen hoe we op dit vlak de voorbije twee jaar een aantal merkwaardige successen hebben geboekt.

De doelgroep die hier vandaag in de kijker staat, namelijk de personen met een auditieve handicap, vormt een goede illustratie van de inspanningen die het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een handicap sinds kort in deze optiek van het inclusief beleid heeft gedaan. Ik geef enkele voorbeelden. Op basis van de verzuchtingen van de do-
vengemeenschap voert het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap structureel overleg met het departement Onderwijs. Verschillende malen per jaar worden dossiers aangekaart. We hebben ook de aanbeveling gedaan om kinderen met een auditieve handicap te integreren in het gewoon onderwijs.

Met het oog op een telefoonbemiddelingsdienst nodigde het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap alle betrokken partijen uit voor overleg. De uitgenodigde gesprekspartners waren onder meer Belgacom, Telenet, de diensten van de eerste minister en Lernout & Hauspie. Een gedocumenteerde gesprekstafel leidde tot zeer vruchtbare exploraties. De vroegere ad-hocgesprekken werden nu in één vruchtbaar overleg gebundeld. Via onze voogdijminister kreeg de Vlaamse minister van Wetenschapsbeleid de vraag om in een volgend onderzoeksprogramma aandacht te hebben voor wetenschappelijk onderzoek rond gehoorstoornissen. Regelmatig wordt ook overleg georganiseerd met het Riziv. Bij het volgende overleg zal het probleem van de termijnbeperking van de revalidatie en de hoorapparaten worden aangekaart.

De onderhandelingen met het kabinet van minister Demeester hebben ertoe geleid dat het decreet voor de geestelijke gezondheidszorg op de valreep werd aangepast. Het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap heeft de toezegging gekregen van de koepels uit de geestelijke gezondheidszorg dat er per provincie deskundige therapeuten komen die in staat zijn om te communiceren met dove mensen. Ook dit is een voorbeeld van inclusief beleid. Anders zouden we gedwongen zijn om op termijn speciale centra voor geestelijke gezondheidszorg op te richten. Deze principes gelden ook voor de aanpak van autistische kinderen en voor andere specifieke doelgroepen. Met een vrij eenvoudige ingreep kan men zeer veel bereiken en zeer kort op de bal spelen.

Ik wil vervolgens even de aandacht richten op wat het Vlaams Fonds in de huidige regelgeving aanbiedt met betrekking tot individuele materiële bijstand. Ten eerste is er de erkenning van doventolken en de tegemoetkoming in de doventolkhonoraria op basis van het besluit van de Vlaamse regering van 20 juli 1994. Ik ga daar niet verder op in, want het is daarnet zeer uitvoerig behandeld. De heer De Witte heeft al gewezen op de stelselmatige groei van het budget voor doventolkuren. Tegen 2002 moeten we in staat zijn om te voldoen aan de toenemende behoefte aan doventolken. Er is ook terecht gewezen op het gebrek aan actieve doventolken. Een betere betoelaging van de werking van het CAB is zeker nodig. De vraag is natuurlijk of de middelen zullen volgen. We zullen in elk geval een signaal uitsturen. Op termijn is er een verdubbeling gewenst van het aantal doventolken. Dit moet worden

vertaald in een betere onderbouw van het CAB.

Er zijn nog andere hulpmiddelen en aanpassingen die nog niet zijn vermeld, maar die in ieder geval binnen onze dienstverlening worden aangeboden, op basis van een besluit van 31 juli 1992. Het gaat dan om de doventelefoon, de fax, de minifonator en de FM-apparatuur. Dat zijn de meest frequente communicatiehulpmiddelen voor doven en slechthorenden. Ze zijn vermeld in de bijlage van voormeld besluit. Voorts zijn er nog tegemoetkomingen voor een vervanging van de belinstallatie en voor de ringleiding, het lichtflitsstelsel, de lichtwekker en het trilkussen. Ook bij de aanvullende uitrusting van een woning is de subsidie verhoogd, van 65.000 naar 165.000 frank.

De hulpmiddelen die niet vermeld staan in de bijlage van voormeld besluit, kunnen voor subsidiëring worden voorgelegd aan de Bijzondere Bijstandsc commissie. Indien bepaalde hulpmiddelen met een zekere regelmaat worden aangevraagd bij die BBC, dragen wij die voor om te worden opgenomen in de bijlage, als een vast aanbod. In principe staat in het besluit over de hulpmiddelen vermeld dat dit om de zes maanden moet worden voorgelegd aan de voogdijminister. In 1998 keurde de BBC 23 telefoons met versterkt geluidssignaal door inductieve versterking en zeven infraroodsystemen goed. Voor deze veelgevraagde hulpmiddelen zal in 1999 een ontwerp van regelgevingaanpassing worden geformuleerd. Een voorstel tot aanpassing van de bijlage van het basisbesluit zal aan onze voogdijminister worden overgemaakt.

Ik kom nu tot enkele toekomstperspectieven. Eerst en vooral zal men bij de begrotingsopmaak van het jaar 2000 rekening houden met een gewenste verhoging van het aantal tolkuren. Er zullen ook aangepaste voorstellen komen om het CAB logistiek beter te onderbouwen. Ten tweede wordt in de resolutie ook in de mogelijkheid voorzien om GSM's met ingebouwde fax en teksttelefoon te subsidiëren. Die mogelijkheid bestaat vandaag ook al, zij het via een procedure van uitzonderlijke behartigenswaardigheid. Ook dat wordt op dit ogenblik onderzocht. We zullen hierover advies vragen aan de bevoegde adviescommissie binnen het Vlaams Fonds. De in het kader van het inclusief beleid geschetste voorbeelden zullen verder actief worden gevolgd in overleg met de dovengemeenschap.

In het kader van het decreet ruimtelijke ordening hebben we al onze aanbevelingen overgemaakt om de algemene toegankelijkheid van gebouwen en infrastructuur voor personen met een handicap te verbeteren. Die zijn dus ook reeds voor een deel in dat basisdecreet opgenomen. We zullen in ieder geval binnen dat inclusief beleid verder elke stap die we al hebben gezet, actief blijven volgen op de andere departementen, in samenspraak met de doven-gemeenschap.

De komende weken zullen we met de VRT-directie en met de andere omroepen een overleg starten om de mogelijkheden van ondertiteling of van specifieke programma's voor personen met een auditieve handicap te onderzoeken.

5.2 Bespreking

Mevrouw Ria Van Den Heuvel : Daarnet is de volgende markante vaststelling gemaakt :

horende mensen zijn meer en beter geïnformeerd dan de doven. Hoe maakt uw organisatie haar informatieve opdracht waar ? Ik verwijs ook naar het eerste punt in dit voorstel van resolutie. Men vraagt wel degelijk een sensibiliseringscampagne, maar vooral ook om te wijzen op de gevolgen van de auditieve handicap.

In uw uiteenzetting hebt u het ook gehad over het overleg. Hoe en op welke manier betreft u de dove zelf bij alle voorbereidend werk en beleidsbeslissingen ?

De heer Laurent Bursens : Er is zeker een probleem inzake communicatie met de doven. Sinds het beleidsplan besteden we wel extra aandacht aan de overdracht van informatie aan onze doelgroep. We hebben een dubbele beweging uitgevoerd. Al onze geschreven informatie hebben we geactualiseerd. We hebben dus duizenden brochures en folders verstuurd. We hebben iemand aangetrokken die elke dag de website actualiseert. Die website kreeg vorig jaar gemiddeld 15.000 bezoekers per week. Natuurlijk bereiken we daar niet iedereen mee, maar toch is het een belangrijk communicatiemiddel. We krijgen ook heel veel vragen om informatie via die site.

De mensen van de informatiecel worden op pad gestuurd, naar scholen, ouderverenigingen enzovoort. We zullen de VRT vragen om de informatie op onze website ook via de tv te verspreiden.

Hoe organiseren we de betrokkenheid van de mensen op het terrein ? Elke beleidsbeslissing wordt voorafgegaan door bijeenkomsten van stuurgroepen en adviescomités. Daarin zetelen vertegenwoordigers van de gehandicapten. Een tweede mogelijkheid bestaat erin regelmatig de gebruikers samen te roepen. Onze inclusiefbeleidsambtenaar stapt dan met die inventaris naar de betrokkenen.

Mevrouw Veerle Heeren : Het Vlaams Fonds kan niet altijd snel inspelen op die nieuwe technologieën. Ook de uitbetalingen gebeuren traag, aldus mevrouw Van Cleuvenbergen. Zijn binnen het Vlaams Fonds personen belast om, in samenwerking met diensten zoals de VZW Vlicht, snel in te spelen op nieuwe technologieën ?

De heer Laurent Bursens : Twee mensen volgen de technologische ontwikkelingen op de voet. De VZW Vlicht adviseert daarbij. Het inspelen van de regelgeving op nieuwe technologische snufjes gebeurt niet altijd snel, omdat we de consument willen beschermen. Als we onmiddellijk zouden inspelen op ieder nieuw instrument dat op de markt wordt aangeboden, zouden de mensen in de jungle terechtkomen. We gaan dus erg selectief te werk. Het aanbod is overweldigend.

Aan de traagheid van de betalingen wordt gewerkt. Men moet een onderscheid maken tussen een volledig en een onvolledig dossier. Als het dossier volledig is, gaat alles zeer snel : de betaling gebeurt dan in principe ten laatste drie maanden nadat de facturen zijn ingediend. In de meeste dossiers gebeurt dat reeds binnen de maand. Als de dossiers onvolledig zijn, gaat alles langzaam. Het betreft dan meestal complexe dossiers, zoals aanpassingen aan de woning. Om de consument te verdedigen, gaan we ter plekke kijken of de aanpassingen wel conform de nood van de gehandicapten verlopen. Soms gaat het om grote investeringen. Sommige aanpassingen aan een wagen kunnen oplopen tot 1,5 miljoen frank. De overheid

moet op een ernstige wijze onderzoeken of die nodig zijn.

6.1 Uiteenzetting door mevrouw Helene Witters en de heer Herbert Callewaert, Overlegcomité OPDOSS (Optimale Participatie van Dove en Slechthorende kinderen en volwassenen in de Samenleving)

Mevrouw Helene Witters : Ook slechthorenden en mensen die doof werden zouden hun plaats in de samenleving moeten kunnen behouden of herwinnen. Ik behoorde zelf 48 jaar tot de wereld van de horenden, tot ik plots volledig doof werd. Ik moest mijn job opgeven en een nieuwe communicatievaardigheid eigen maken. Er zijn meer dan 400.000 slechthorenden en doofgewordenen in Vlaanderen.

Belangrijk zijn de woorden slechthorend en doofgeworden. Deze mensen behoorden een tijd van hun leven tot de horende wereld. Typisch is dat ze ook tot die horende wereld willen blijven behoren, met alle mogelijkheden maar ook moeilijkheden.

De slechthorende is geraakt in zijn gehoor, maar ook in zijn hart en geest. Gehoorverlies is een enorme bedreiging voor de persoonlijkheid van de getroffene. Meer nog dan een andere handicap tast het gehoorverlies de mogelijkheden van de doofgewordenen aan op vrijwel alle domeinen van het leven. Gehoorverlies vernietigt het zelfrespect, maakt het onmogelijk in de meest simpele situaties normaal te functioneren, ondermijnt de status in de maatschappij en binnen de familie, en tast de mogelijkheid om een fatsoenlijk salaris te verdienen, ernstig aan. Doof worden is ervaren dat men op veel vlakken minder vlot mee kan en vaak niet meer voor vol wordt aanzien.

Ook op sociaal niveau zijn er enorme mankementen. Lotgenoten verliezen hun job of moeten ander werk aanvaarden. Omhoog klimmen op de maatschappelijke ladder zit er niet meer in. Werken aan voortdurende vorming mag men ook vergeten, en een cursus of voordracht volgen, kan niet meer. Weliswaar krijgen we nu 18 tolkuren per jaar van het Vlaams Fonds. Dat is 1,5 uur per maand : van voortdurende vorming gesproken !

Alles is te herleiden tot communicatie. De samenleving is er volledig op gebaseerd, waarbij het gesproken woord het belangrijkste instrument is voor menselijk contact. Als dit simpele en primitieve contact iemand wordt ontnomen, voelt men zich leeg, hoeveel kennis en ideeën men ook bezit. Daarom moet er een alternatief worden gezocht voor communicatie, want het is een contactprobleem. Bij slechthorenden kan een taalboodschap niet of onvoldoende worden ontvangen.

Voor slechthorenden en doofgewordenen die in de horende wereld willen blijven functioneren, zien we maar een middel : spraakafzien of liplezen, zoals men het in de volksmond noemt. Dat vereist echter een verantwoorde aanpak. Het is een leerproces dat veel oefening vraagt.

We vragen de verlaging van de norm van het Vlaams Fonds. 70 decibel verlies op het beste oor is veel te hoog. Ook wie minder verlies heeft, is aangewezen op technische hulpmiddelen om te blijven functioneren in de samenleving. We vragen ook meer terugbetaling voor hoor-

apparaten. We vragen verder om orale tolken en om ondersteuning van de verenigingen die de vorming van slechthorenden en doofgewordenen behartigen. Aanpassing van de normen op het decreet Instellingen vinden we een noodzaak voor onze doelgroep. Nu moet alles gebeuren door vrijwilligers en met eigen financiële middelen. Slechthorenden en doofgewordenen willen er graag bij blijven horen.

De heer Herbert Callewaert : Opdoss en Fevlado hebben vruchtbaar samengewerkt.

Opdoss ijvert voor de optimale participatie en integratie van doven en slechthorenden in de samenleving. Momenteel zijn er vijf verenigingen bij ons aangesloten. Onder Ons, Anders horen door Spraakafzien en gedeeltelijk de vereniging van Zonienclub, vertegenwoordigen hoofdzakelijk mensen die slechthorend of doof geworden zijn. De vereniging van Ménière-patiënten vertegenwoordigt de mensen die door de ziekte van Ménière ernstige problemen hebben met het verstaan door zowel gehoorverlies als oorruisen. Fonk ten slotte vertegenwoordigt de ouders van gehoorgestoorde kinderen die voornamelijk oraal of sprekend worden opgevoed.

De federatie komt op voor het overgrote deel van de auditief gehandicapte populatie, die een diversiteit aan problemen ervaren en die zich voor communicatie hoofdzakelijk bedienen van de gesproken en geschreven taal. Daarvoor wenden ze onder andere auditieve versterking, ringleiding en liplezen aan. De ringleiding is belangrijk bij concerten, vergaderingen, spreeksbeurten en toneel. Heel wat slechthorend- of doofgewordenen kunnen daarvan genieten.

We kunnen ons in de totaliteit van dit voorstel van resolutie terugvinden. In de te nemen initiatieven vinden we ons echter veel minder terug, tenzij dit voorstel enkel een breed kader biedt, waarin alle in de inleidende teksten aanwezige problemen aan bod kunnen komen en voor zover de in de resolutie geformuleerde punten geen prioriteiten vastleggen. We staan er dan ook op expliciet voor onze doelgroep de aandacht te vragen voor volgende punten. Ten eerste is er de tolkendienstverlening. Doofgewordenen, maar ook oraal opgevoede doven en slechthorende kinderen hebben nood aan goed opgeleide orale en schrijftolken. De opleiding voor doventolk bestaat reeds vele jaren, maar nog steeds is er niet één volledig opgeleide schrijftolk voorhanden. Ook daar moet voldoende aandacht aan worden besteed.

Een aantal doofgewordenen is ook zeer vaardig in het spraakafzien of liplezen, en verkiezen omwille van de echtheid en het menselijk contact een orale tolk, iemand die simultaan dicht bij de gehoorgestoorde op een duidelijke wijze meepraat. Dergelijke tolken staan niet vermeld in het voorstel van resolutie.

Er zijn experimenten met gebarentolken in het gewone onderwijs. Het is momenteel echter blijkbaar onmogelijk daar een schrijftolk in te zetten. Daar is echter ook vraag naar. In antwoord op een vraag van ouders zei het kabinet van de Vlaamse minister van Onderwijs dat 'hun verzoek bleek gewezen te hebben op een bestaande doch onbekende nood'. De dringende nood aan orale en schrijftolken is nu dus bekend. Het lijkt ons aangewezen dat daar in de uiteindelijke resolutie de nodige aandacht aan wordt besteed. We kijken dan ook met spanning uit naar de resultaten van de spraaktechnologie van Lernout & Hauspie, die een revolutie kan betekenen voor doofgeworden mensen. Zij beschikken over een uitgebreide kennis van

het Nederlands.

Over de uitbreiding van het aantal tolkuren, is de resolutie duidelijk. Ten tweede is er de subsidieregeling van activiteiten die het welzijn bevorderen. De ontwerpresolutie is duidelijk, maar we zijn van oordeel dat vorige decreten hierover dringend moeten worden herzien. Voor slechthorenden en doofgewordenen zijn cursussen in verstaanvaardigheid met mensen die dezelfde problematiek kennen, een enorme steun. Dat deze mensen over het Vlaamse land zijn verspreid en er geen grote aantallen ineens doof of slechthorend worden, mag geen reden zijn om de subsidies terug te schroeven.

Als doven en slechthorenden hoor je er letterlijk en figuurlijk niet meer bij. Sociaal is dit een verschrikkelijke handicap. Leren omgaan met die handicap is van vitaal belang, en het lipt lezen dat men in die verenigingen leert, is een vaardigheid die overal kan worden aangewend en de gehoorgestoorde uit zijn isolement kan halen, op voorwaarde dat de spreker maar duidelijk praat.

Ten derde zijn er de criteria voor tegemoetkomingen bij het Vlaams Fonds. Een ander belangrijk maar zeer moeilijk punt voor ons zijn de criteria die worden gehanteerd voor bepaalde tegemoetkomingen bij het Vlaams Fonds. Heel dikwijls wordt voor bepaalde tegemoetkomingen een objectief decibelverlies vereist. Mensen met een kleiner decibelverlies, maar bij wie de verstaanbaarheid ernstig wordt bemoeilijkt door bijvoorbeeld oorruis, vallen uit de boot. Punt 7 over een grondiger onderzoek van het handicapeffect van de totaliteit van auditieve stoornissen, is dan ook dringend aan bespreking toe. Het werkstuk van dokter Corthals kan wellicht als basis dienen.

Verder vinden wij het erg spijtig dat in het Vlaams Fonds geen vertegenwoordiger van de honderdduizenden mensen met een verworven gehoorstoornis aan het beleid of de advisering kan deelnemen.

Met Opdoss hebben we twee jaar gewerkt aan een dossier over de terugbetaling van de hoorapparaten. We zijn er ons van bewust dat dit een federale materie is, maar de minister van Volksgezondheid heeft op een parlementaire vraag daarover geantwoord : 'er komen steeds betere maar ook steeds duurdere gehoortoestellen op de markt. Volgens de huidige nomenclatuur kan de patiënt een toestel gebruiken dat bevredigende resultaten geeft, zonder dat die een supplement moet betalen boven op hun persoonlijk aandeel, dat 1.137 frank bedraagt en 2.276 frank voor een stereofonisch toestel. De audicien moet de patiënten daarvan op de hoogte brengen, maar de meesten kiezen voor de duurdere toestellen.'

Uit dit antwoord blijkt duidelijk dat de minister het fundamenteel probleem van het gehoorgestoord zijn niet begrijpt. Het is immers geen kwestie van versterking, maar hoofdzakelijk van vervorming. Men kan inderdaad met een relatief goedkoop apparaat een slechthorende geluiden laten horen. Of hij daarmee ook iets verstaat, is een totaal andere kwestie. De overgrote meerderheid van de dove en slechthorende mensen is niet met een dergelijk basistoestel gebaat, om nog te zwijgen over de mensen die bijkomende moeilijkheden kennen, zoals overgevoeligheid voor bepaalde geluiden of oorruis. Daarom veroorloven wij ons dit probleem eveneens op dit forum naar voren te brengen. Als we het in Vlaanderen beter kunnen, laten we het dan maar doen.

Ten vierde is er het revalidatiepakket. Wij vragen voor punt 11 dat het revalidatiepakket, dat nu twee opeenvolgende jaren geldt, hetzelfde aantal uren zou behouden, maar dat de revalidant datzelfde aantal uren zou mogen gebruiken, gespreid over een grotere periode, naar eigen mogelijkheden en behoeften. Ook voor de prelinguaal dove kinderen zou het revalidatieaanbod soepeler moeten kunnen worden gehanteerd, zodat ook na hun achttien jaar en elf maanden hulp kan worden geboden bij hun verdere studies en werksituatie.

Ten vijfde is er de sensibilisering. Wij steunen dit aspect uiteraard. Maar dit moet zowel worden vertaald naar gebarenmakende gehoorgestoorden als naar mensen met een verworven handicap. Dit staat niet in de tekst, maar deze laatste groep bevat 40 of 50 maal meer mensen. Daar moet voldoende aandacht aan worden besteed. De sensibilisering moet dus zowel zijn gericht op de man in de straat, als op de preventie van auditieve stoornissen.

Ten slotte is er het gemeenschappelijk forum. We zijn daar zeer gelukkig mee. We hopen dat er inderdaad een forum ontstaat waar alle auditief gehandicapten samen met de overheid naar oplossingen kunnen zoeken. Zo kan de overheid de honderdduizenden mensen met een verworven auditieve handicap ook terug een stem en grotere zelfstandigheid geven, en de auditief gehandicapten die door middel van gebaren communiceren, maximale ontplooiingskansen bieden. Vanuit gezamenlijk overleg samen met de overheid kunnen beide belangengroepen het gevoel hebben gehoord te worden.

We kunnen besluiten dat het een goede resolutie is. We hopen echter evenwaardig te kunnen deelnemen aan de besluitvorming. Er zijn twee dovengemeenschappen : die van de gebarenmakende doven en die van de verworven auditief gestoorden. We blijven tot een constructieve samenwerking bereid.

6.2 Bespreking

De heer Etienne Van Vaerenbergh : Ik heb met veel belangstelling geluisterd naar het pleidooi voor schrijf- en orale tolken. Wat de orale tolken betreft, zijn er ook medestanders bij de blinden.

De heer Herbert Callewaert : Ik weet niet wat blinden doen met een orale tolk.

De heer Etienne Van Vaerenbergh : Een blinde kan niet lezen. Wanneer niet alles is vertaald in blindenschrift, moet de rest oraal worden meegedeeld.

De heer Herbert Callewaert : Hier bedoelen we met orale tolk iets anders. Bij blinden is het iemand die de informatie voorleest. Daarvoor is geen gespecialiseerde opleiding vereist. Hier bedoelen we dat iemand die heel vaardig is in liplezen, zelfs in profiel, het hele gesprek kan volgen.

Mevrouw Ria Van den Heuvel : Wat bedoelt u met schrijftolken ?

De heer Herbert Callewaert : Een schrijftolk is meer dan alleen een goede typiste. Het CAB beschikt over de aangepaste apparatuur maar tot nu toe is niemand in Vlaanderen daarvoor

opgeleid. Een werkgroep van de VRT heeft een Nederlandse schrijftolk uitgenodigd. Deze maakte gebruik van het systeem Velotype. Doofgeworden mensen waren daar zeer tevreden over omdat ze het gesprek ondanks de snelheid konden meevolgen. Vandaar dat de verwachtingen enorm gespannen zijn. We dachten dat Lernout en Hauspie veel verder stonden. Wanneer ze erin slagen mijn spraak rechtstreeks over te brengen op het scherm, dan kan elke gehoorgestoorde het gesprek volledig volgen. Men heeft het daar al over gehad voor gebarenmakende doven. Voor doofgeborenen is het echter moeilijker.

Mevrouw Ria Van den Heuvel : Wordt de zelforganisatie van gehoorgestoorden en doven op één of andere manier ondersteund ?

De heer Herbert Callewaert : In Vlaanderen heeft nagenoeg ieder revalidatiecentrum een praatgroep voor auditief gehandicapten, maar op puur vrijwillige basis. Er zijn ook een aantal gestructureerde groepen. Voor de rest is de organisatie nogal versnipperd. Een aantal jaren geleden hebben we dan ook het initiatief genomen om met die verschillende groepen samen te komen. Zo kon ook een stem worden gegeven aan een problematiek die nergens wordt gehoord. Bij Opdoss worden binnenkort 10.000 posters verspreid over hoe je een minimum kunt bereiken bij de gewone mens om te kunnen praten met gehoorgestoorde mensen.

Mevrouw Helene Witters : Als vereniging geloven we in deze samenwerking. Opdoss geeft cursussen liplezen in heel het Vlaamse land. De training wordt georganiseerd door gediplomeerde logopedisten. Ook daarvoor worden we totaal niet ondersteund.

De heer Herbert Callewaert : Nu zou men kunnen opmerken dat er ook revalidatie bestaat voor iemand die doof is geworden. Dat klopt. Die revalidatie is echter beperkt. Bij een individuele revalidatie krijgen mensen niet de kans om hun ervaringen met lotgenoten te delen. De bestaande revalidatie is dus onvoldoende. Het decreet moet dit tekort aanvullen.

7.1 Uiteenzetting door de heer Leo De Raeve, KIDS (Koninklijk Instituut voor Doven en Spraakgestoorden)

De heer Leo De Raeve : De scholen en MPI's waren in eerste instantie niet betrokken bij het voorstel van resolutie. Toch werd op het einde ook onze mening gevraagd. Dit is belangrijk. Elke spreker verwijst immers naar het belang van de opvoeding van en het onderwijs voor dove kinderen. We moeten kinderen doof-bewust maken. We moeten hiermee niet wachten tot ze volwassen zijn.

De sensibiliseringscampagnes zijn zeer belangrijk. Voor de leden van de commissie moet het zeer moeilijk zijn om al deze verschillende invalshoeken te begrijpen. Niets is zo ingewikkeld als de opvoeding en begeleiding van kinderen met een auditieve handicap. Er zijn zoveel verschillen. Slechthorende kinderen zijn geen dove kinderen, doofgeborenen kinderen zijn geen doofgeworden kinderen. Al deze mensen hebben verschillende communicatiesystemen en behoeften. De sensibiliseringscampagnes moeten vertrekken van een open visie.

Ondertiteling van televisieprogramma's is niet de ultieme oplossing. Alles ondertitelen is vaak geen oplossing. Ongeveer de helft van de dove volwassenen heeft problemen met correct

begrijpend lezen. Dit is het hoofdprobleem, of men nu oraal communiceert of met gebaren. Via gebaren kan men veel meer kennis overbrengen, maar op een bepaald moment moet de stap worden gezet naar het begrijpen van gesproken taal die wordt opgeschreven. Men moet een link leggen naar de grammatica van de geschreven taal, die verschilt van de grammatica van de gebarentaal. Deze week kreeg ik een e-mail van de directeur van een Zweedse school voor doven, die vertelde dat hij in een bilinguaal systeem de helft van de leerlingen niet op een behoorlijk leesniveau kon brengen. Dit blijft een probleem. Ik pleit voor een open visie als men hulpmiddelen op de markt brengt.

We moeten niet wachten tot de mensen volwassen zijn om technische hulpmiddelen in te schakelen, we moeten daarmee beginnen als ze klein zijn. Ik zou niets liever willen dat er op dit vlak samenwerking zou ontstaan tussen scholen, MPI's, universiteiten en bedrijven. De universiteiten moeten meer wetenschappelijk onderzoek verrichten inzake bijvoorbeeld begrijpend lezen, grammatica, gebarentaal enzovoort.

Gebarentolken kunnen een hulp zijn voor sommige dove kinderen, die op die manier meer ontwikkelingskansen krijgen in het gewone onderwijs. Anderzijds blijven een aantal slechthorende kinderen in de kou staan. De huidige GON-begeleiding trekt maar twee jaar begeleiding uit voor een cyclus van zes jaar. Voor de overige vier jaar moeten de ouders maar privé-begeleiding zoeken. Dit is onaanvaardbaar.

Het Vlaams Fonds besteedt veel aandacht aan het inclusief onderwijs, dat meer integratiekansen moet bieden in het gewoon onderwijs. Dit biedt niet voor alle dove kinderen een oplossing. Doofheid is meer dan alleen maar niet horen, want doofheid heeft ook een invloed op het sociale en culturele leven. Dove leerlingen die alleen in het gewoon onderwijs zitten gaan kapot. Op de speelplaats of tussen de lessen door kunnen ze toch niet communiceren. Een groepering van dove kinderen is op een bepaald ogenblik nodig. Een opwaardering van het buitengewoon onderwijs moet samengaan met betere kansen voor dove kinderen in het gewoon onderwijs.

De Riziv-tegemoetkomingen zijn inderdaad rampzalig. Er zijn gezinnen met twee of drie slechthorende kinderen, die geen verhoogde kinderbijslag krijgen. Deze kinderen dragen twee hoorapparaten. Een van de ouders is ook slechthorend, zodat er in dit gezin zes of zeven hoorapparaten zijn. Dit vertegenwoordigt een enorm kapitaal.

Een aantal betrokkenen stond niet op de lijst om vandaag te worden gehoord. Voor een buitenstaander is het echter heel moeilijk om een overzicht te krijgen van alle organisaties voor mensen met een auditieve handicap. We moeten proberen om toch zoveel mogelijk partijen te horen.

7.2 Bespreking

Mevrouw Ria Van Den Heuvel : Ik denk dat u de nagel op de kop slaat door te zeggen dat het voor de buitenstaanders - waartoe ik mezelf, die nochtans enige ervaring heb met deze problematiek, ook reken - bijzonder moeilijk is een zicht te krijgen op het organisatorische aspect en op alles wat wordt ingezet in het licht van deze problematiek. Het zou handig zijn indien we van u - of van een andere genodigde - een overzicht konden krijgen van alle midde-

len die reeds voorhanden zijn en van alle organisaties die zich met deze problematiek bezighouden.

Ik heb nog een vraagje voor u. Op het einde van uw betoog hebt u namelijk gezegd dat de realisatie van dit voorstel van resolutie slechts mogelijk is als wordt samengewerkt - waarmee ik het eens ben -, en als voldoende middelen worden uitgetrokken. Werd binnen de doven-gemeenschap reeds werk gemaakt van een inventarisatie van de behoeften ?

De heer Leo De Raeve : Ik denk van niet. Dit is misschien wel reeds gebeurd voor enkele subgroepen, maar niet voor de groep van slechthorenden in haar geheel.

Mevrouw Ria Van Den Heuvel : Nochtans kan de inventarisatie van de gewenste middelen bepalend zijn voor de uitvoering van de resolutie.

De heer Leo De Raeve : Sta mij toe opnieuw het Nederlandse voorbeeld aan te halen. In Nederland werd dat als eerste gedaan. Daar zijn de verschillende groeperingen rond de tafel gaan zitten en ze hebben een en ander uitgewerkt. Bij ons is dit echter niet het geval.

Mevrouw Ria Van Den Heuvel : Mevrouw de voorzitter, dit zouden we nochtans in het voorstel van resolutie kunnen opnemen.

Indien ik het goed heb begrepen, is het initiatief om de mensen bij elkaar te brengen uitgegaan van twee collega's. Ik juich dit mooie initiatief natuurlijk toe, maar in het voorstel van resolutie zouden we een aanbeveling moeten formuleren dat dit de opdracht zou worden van de overheid. De overheid - via de administratie of het Vlaams Fonds - zou dus een gestructureerd overleg moeten organiseren met alle mogelijke betrokkenen, in de eerste plaats met de cliënten.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Dit is perfect mogelijk. Het voorstel van resolutie moet nog in de commissie worden besproken en dat zal waarschijnlijk volgende week gebeuren. De tekst met de dertien actievoorstellen is nog perfect aanpasbaar, bijvoorbeeld op basis van wat we vandaag hebben gehoord.

Als we dit op 1 april kunnen afronden, heeft dit het bijkomende voordeel dat we het voorstel van resolutie in zijn geheel nog voor de verkiezingen aan het parlement kunnen voorleggen. Dit betekent dan ook dat het werk daarna niet moet worden overgedaan. Wie op grond van de resolutie een taak krijgt, kan dan aan het werk worden gezet. Een inventarisatie, zoals door mevrouw Van Den Heuvel gesuggereerd, zou in dat verband een interessant instrument zijn waarop we niet tot september of oktober hoeven te wachten.

De heer Marc Olivier : Ik kan ten volle akkoord gaan met wat hier werd voorgesteld, maar enkele zaken moeten wel worden genuanceerd.

Hier werden bijvoorbeeld zaken voorgesteld die geen grote financiële repercussies hebben en die we nu reeds kunnen opnemen. Andere zaken liggen budgettair wat moeilijker, en men kan suggereren die in een volgend regeerprogramma op te nemen. En dan is er ook nog de begroting van volgend jaar waarin misschien wat speling mogelijk is, maar waarbij u natuurlijk

geen miljarden mag verwachten.

Vanmorgen is door dergelijke initiatieven duidelijk gebleken dat we ons voorstel van resolutie in ieder geval zullen moeten aanpassen. Op basis daarvan moeten we onze prioriteiten vastleggen en nagaan wat eventueel op langere termijn kan gebeuren.

8.1 Uiteenzetting door de heer Ronny Van Landuyt, ODOK (Ouders van Dove Kinderen)

De heer Ronny Van Landuyt : Ik ben voorzitter van ODOK, de 'Ouders van Dove Kinderen'. Bij onze vereniging zijn zowel dove als horende ouders aangesloten. Sinds vijf jaar verdedigen we de belangen van dove kinderen. We trachten hen te vrijwaren van discriminatie. Het is heel belangrijk dat ze toegang krijgen tot de verschillende media. Heel veel informatie wordt hen immers ontczegd.

Voor onze allerkleinsten bestaan er geen aangepaste tv-programma's. Dove kleuters kunnen de programma's niet volgen zoals horende kinderen. Ze hebben evenveel recht om bijvoorbeeld Samson of Kabouter Plop te begrijpen. Waarom kan er voor hen geen gebarentolk op het scherm verschijnen, of speciaal aangepaste programma's door en voor doven, zoals bijvoorbeeld in Zuid-Afrika ?

Voor de kinderen die al kunnen lezen, bestaan er ook maar zeer weinig programma's van Vlaamse bodem. Ze zijn dus aangewezen op buitenlandse series, meestal soaps. Daardoor krijgen ze geen kijk op wat er in Vlaanderen onder de jeugd gebeurt. De ondertiteling van het nieuws laat ook al veel te wensen over. Ofwel is er te weinig informatie, ofwel gebruikt men veel te moeilijke woorden in het Nederlands.

Ook wat de algemene openbare voorzieningen betreft, staan onze dove kinderen en jongeren vaak in de kou. Dove jongeren kunnen bijvoorbeeld niet even via een openbare telefoon laten weten dat ze ergens goed zijn aangekomen of dat ze wat later thuis zullen komen. Enkel in Oost-Vlaanderen, waar momenteel een proefperiode loopt, werd een kinder- en jongerentelefoon toegankelijk gemaakt voor dove personen. Onze dove jongeren hebben het soms ook moeilijk, maar waar kunnen zij terecht ?

Ook binnen het onderwijs moet er nog heel wat veranderen. Er is zeker een mentaliteitsverandering gebeurd in de dovenscholen. Men begint er steeds meer gebarentaal te gebruiken binnen de lessen. We hopen dat dit nog zal uitbreiden, want het lijkt ons de enige mogelijkheid om het lage niveau van het onderwijs voor doven op te trekken. Niet dat onze kinderen dom zijn, maar de Nederlandse gesproken taal is nu eenmaal moeilijk toegankelijk voor hen. Het niveau van onderwijs is momenteel beangstigend laag. In Scandinavische landen werd bewezen dat het schoolniveau tussen doven en horenden niet hoeft te verschillen, als ze maar les krijgen in hun moedertaal, de gebarentaal. Pas wanneer deze gebarentaal erkend wordt, kan men starten met een evenwaardige opleiding voor dove kinderen.

Binnen het GON-onderwijs begint men gelukkig te werken met een tolk, maar het aantal tolkuren is zeker nog onvoldoende. Er bestaat een bepaald lesprogramma voor dove studenten. In de praktijk blijkt dat dit programma maar voor bepaalde vakken mag worden gevolgd. Dat

is niet correct. Net zoals horende kinderen alles kunnen volgen, zouden dove kinderen voor alle vakken een tolk moeten hebben. Ik geef een vergelijking. Stel dat een blinde leerling een boek moet lezen dat maar half in braille is geschreven. Hoeveel zou hij ervan begrijpen ?

Er is ook verder onderzoek nodig naar gebarentaal. Hiervoor moet zeker geld worden gevonden. Misschien kan de Vlaamse regering onze Vlaamse doven dezelfde subsidie geven als die in 1997 in Zuid-Afrika werd toegekend voor gebarentaalonderzoek.

De opleiding voor tolken laat nog te wensen over. Er moet aan gewerkt worden. Een dagopleiding lijkt ons een goede manier om hierin te slagen. Dat geeft immers veel meer mogelijkheden. Niet alleen gebarentolken maar ook schrijftolken worden steeds meer gevraagd, vooral binnen het onderwijs.

ODOK zou graag een echte jeugddienst willen oprichten en uitbouwen, en personeel willen aanwerven dat het werk dat nu buiten de uren wordt gedaan, tijdens de daguren kan doen, zodat de betrokken instanties kunnen worden aangesproken wanneer ze open zijn. In vergelijking met horende kinderen heeft onze dove jeugd veel minder mogelijkheden om deel te nemen aan kampen, weekends, uitstappen en bijeenkomsten.

Ook willen we graag meer informatie geven aan ouders. Wanneer we over personeel zouden beschikken, zouden we net als in het buitenland cursussen kunnen geven aan ouders en meer samenwerken met de scholen rond jeugdactiviteiten en vorming. Nu werken we uitsluitend met vrijwilligers, die allemaal een voltijdse job uitoefenen. ODOK wordt alsmáar groter en in de toekomst zullen we het vele werk alleen niet meer aankunnen. Nu moeten we ons behelpen zonder 1 frank subsidie.

Bij de Waalse dienst voor dove kinderen, CREE, werken momenteel negen personeelsleden, uitsluitend voor de jeugddienst. Ze worden gesubsidieerd door de Waalse ministeries. Toch zijn we nu met onze eigen beperkte middelen gestart met een cursus voor dove en slechthorende begeleiders van dove kinderen. Tot voor kort bestond dit alleen voor horenden.

Aangezien België het verdrag inzake de rechten van het kind op 16 december 1991 heeft ondertekend, hopen we dat men zich ook aan deze rechten en plichten zal houden. Sta me toe enkele van deze rechten hier toe te lichten : artikel 17 over het recht op toegang tot informatie, artikel 23 over het recht van gehandicapte kinderen op aangepaste verzorging, onderwijs en training, en artikel 29 over het recht op een eigen culturele identiteit, taal en waarden.

ODOK hoopt dat het voorstel van resolutie zal worden goedgekeurd.

8.2 Bespreking

Mevrouw Ria Van Den Heuvel : Ik hoorde hier een duidelijk pleidooi voor het oprichten van een aparte jeugddienst, die vakanties en informatie kan organiseren voor dove jongeren. In dit voorstel van resolutie wordt geen aparte aandacht geschonken aan jongeren. Ik zal voorstellen formuleren om dit te verhelpen.

Mijnheer Van Landuyt, tracht men in reguliere jeugdverenigingen ook aansluitingsmogelijkheden voor dove of slechthorende jongeren te krijgen ? Indien ja, lukt dit ?

De heer Ronny Van Landuyt : Op dit ogenblik bestaat ODOK vijf jaar. We hebben goede contacten met vele andere dovenverenigingen, maar het bestuur van ODOK moet zo veel tijd steken in diverse dingen dat er geen tijd overblijft voor contacten met andere diensten. Op dit ogenblik zijn er veel prioriteiten. Daarom willen we graag personeelsleden aanwerven, zoals in Wallonië. Daar zijn ouders van dove kinderen aangesloten bij de vereniging. Ze beschikken over personeelsleden die informatie verzamelen en enquêtes uitvoeren. Wij kampen met een gebrek aan tijd en energie. Het gaat hier immers over avondwerk. Soms, zoals vandaag, moet ik vrijaf nemen. Steeds meer ouders van dove kinderen komen bij ons terecht voor informatie. Die geven we hen dan ook, maar dit groeit ons boven het hoofd.

Mevrouw Patricia Ceysens : In uw tekst staat : 'Gelukkig staan de meeste scholen een beetje open voor het hanteren van gebarentaal binnen de lesuren.' Bedoelt u daarmee de dovenscholen of ook het reguliere onderwijs ?

De heer Ronny Van Landuyt : Op het ogenblik van onze oprichting hadden we heel weinig leden. We hadden toen een kerngroep die de rechten van de gebarentaal bij dove mensen verdedigde. Tot dan toe konden dove kinderen slechts terecht in het gewone onderwijs indien ze zeer spreekvaardig en verstandig waren. Nu krijgen kinderen die verstandig zijn, ook gebarentaalonderwijs binnen dovenscholen : de mentaliteit binnen de dovenscholen is dus aan het veranderen. We hebben steeds meer leden. Vele ouders sluiten zich aan bij ons. We voelen een duidelijke mentaliteitswijziging in Vlaanderen, vandaar onze samenwerking met Fevlado.

Er is een tekort aan informatie en samenwerking met de scholen, ook de scholen voor horenden. Dat moet verbeteren. Maar de mentaliteitswijziging is nog vrij recent en onze infopakketten zijn nog niet helemaal klaar.

Mevrouw Ria Van Den Heuvel : Ik begrijp dat er verschillen van visie zijn op hoe men zich moet integreren als dove of slechthorende : oraal of via de gebarentaal. Bestaat er contact tussen de verschillende oudergroepen, die eventueel een verschillende visie hebben inzake integratie ? Zo neen, is dat dan niet wenselijk ?

De heer Ronny Van Landuyt : Ja, we hebben er wel al over gesproken of we daar contact mee zouden moeten hebben, maar misschien zijn we daar nog niet klaar voor.

Mevrouw Ria Van Den Heuvel : Heeft dit ook te maken met een visie op integratie ?

De heer Ronny Van Landuyt : We hebben in ieder geval respect voor het bestaan van die andere ouderverenigingen. We vinden dat beide moeten bestaan. Een oudervereniging voor dove kinderen zou in feite beide visies moeten accepteren en respecteren. Het is ook belangrijk dat er een sociale uitwisseling is tussen de kinderen. Dat is zeer belangrijk. Beide zijn nodig. In bepaalde situaties kan men dus best oraal opgroeien, maar men moet zich ook kunnen ontspannen in een warme situatie waar communicatie via gebaren vanzelfsprekend

verloopt.

Er moet meer openheid komen binnen de ouderverenigingen om die visie te ontwikkelen. Er bestaat braille voor de blinden. Zij hebben ook een stem om te communiceren. Iemand die doof is geboren, heeft echter een warme communicatie nodig. Een zuiver orale communicatie is een koude communicatie.
